

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Americae tertia pars, Memorabilem provinciae Brasiliae
historiam continens**

Staden, Hans

Léry, Jean de

Francofurti ad Moenum, 1592

[Historiae Brasiliana: Joannis Stady Heßi - Liber primus]

urn:nbn:de:bsz:31-88707

ARGUMENTVM

*Primæ partis Historiæ Brasiliæ Joannis Stadij Hesi, in qua
summatim describuntur eius duo itinera, quæ cōfecit intra no-
uennium. Horum primū e Lusitania in Brasiliam instituitur.*

CAPVT I.

*Primum iter Nauale Joannis Stadii, factum ex Ulyssibona
Portugalliæ in Brasiliam, Indiæ Orientalis, siue
Americæ Prouinciam.*

IOANNES ego cognomēto Stadius, patria Hombergensis, natione Hesus, Indiam perlustrare in animo meo proposueram. Bremam itaque Westphaliæ oppidum transiens, Hollandiam petii, eò delatus, offendi in vrbe Campensi naues, quæ facilis inuehendi causa in Portugalliam nauigabant: iis ego me socium adiungo, & mensē integrum continuando, ad tertium Kal. Maij Anni 1547. appello, ad urbem Setubal dictam: Hinc emensis quinque milliaribus veni Vlyssibonam. Istic aliquandiu commoratus, hospiti meo, viro ex Germania oriundo, propositum meum expono, ex quo cum intelligo classē regiam iam ante aduentum meū soluisse, rogo, vt ad aliam me classē promoueat, vtpote cui idioma eius gentis familiare foret. Eius ope nauem conscendo, in qua sclopetarii vicem obirem. Capitaneus eius classis, qui Pintiadus erat nomine, negotiationis ergo Brasiliam petebat: illi potestas à Regia Maiestate naues, quas in Barbaria cum infidelibus commercia instituentes, & quæcunque Gallorum nauigia cum Brasiliensibus contrahentia offendisset, hostiliter adoriendi, atque deprædandi facta erat: adhæc captiuos secum ducebat quosdam Regios, qui capitis damnati, ad colonias in nouas illas prouincias deducendas deportandi referuabantur. Classis nostra erat instructissima, ab omni apparatu bellico, qui in naualibus vsui esse solet. Tres autem omnino erant Germani inter ceteros in naui nostra, Ioannes videlicet Brachusius, Henricus Brandt Bremensis, & Ioannes ego Stadius.

CAP.

CAPVT II.

*De ijs qua acciderunt circa primam nauiga-
tionem.*

A 2

ria Hom-
lustrare in
que West-
n petii, eò
s, quæ fa-
uigabant:
integrum
1547. ap-
c emensis
s, hospiti
o cum in-
aliam me
us ope na-
elassis, qui
estas à Re-
tituentes,
ffendisset,
um duce-
rouincias
ssima, ab
n omni-
cet

CAP.

Oluius Vlyssibona, & naui alia minore adiuncta, quæ sub eodem nostro erat Capitaneo, deferimur primum ad Insulam, cui Madera cognomen. hæc Portugallia Regem agnoscit, & à Lusitanis incolitur, vini & sacchari fertilis: prope oppidum huius Insulæ quod Funtschallum dicunt, nauim nostram commeatu denuo instruximus. Hinc in Barbariam ad urbem Capo de Gel, (quæ nunc Mauritanorum cuidam Regi Scheriff dicto patet, Regi Portugallia ab eodem vi erepta) prouecti, in spem erigebamur, fore, ut istic in naues cum infidelibus contrahentes incideremus: offendentes autem quandam piscatorum Castilensium multitudinem, certiores reddimur naues quasdam apud eam urbem esse. Dum aduehimur, vela ex portu facit quædam probe onusta, ea nos potimur vi, sed quos uehebat homines, scapham ingressi, sibi fuga consuluerant. Interea vacuum lintrem peropportune in litore conspicimus, quam naui captæ pro præda deportanda, quæ ex saccharo, amygdalis, dactylis, corio caprino, & gummi Arabico constabat, jungimus. Mauritani in magna copia pro lintre defendenda equis aduolabant, sed re infecta tormentis nostris bellicis repulsi sunt. Hac præda potiti repetimus Insulam de Madera, celocem nostram versus Vlyssibonam præmittentes, nuntiatum Regi factum, & simul quid de præda nobis facto opus sit, consultum. Valentini enim & Castilianorum mercatorum erant eæ merces, quas in potestatem redegeramus.

Rex ut relicta in ea Insula præda, iter nostrum prosequamur, mandat, donec interea temporis Maiestas sua de circumstantiis penitus edoceatur. Nos dicto audientes, & iter versus Cape de Gel remensi, sed aduerso vento luctantes, incassum prædam ulterius prosequimur.

*Albakore.
Bonitte.
Dorado.*

Nocte Kal. Nou. præcedente, impetuoso turbine acti Barbaria relicta Brasiliam contendimus: cum nunc quadringentis milliariibus à Barbaria in altum prouecti essemus, multi pisces ad nostrum nauigium adnatarunt, quorum plerosque hamis cepimus, nauæ maiores eorum Albakore dicunt, minores Bonitte, alios vero Dorado. Aderat & aliud piscium genus, Halecis instar, sed ytrinque alatum more vespertilionis, hisce reliqui maiores piscium admodum infesti erant: proinde simul ac à tergo sibi instantes hostes animaduertissent, supra mare ad duas orgyias eleuati, alii supra summam aquam tantum, cateruatim volabant, & intra conspectum nostrum vndas repetebant, non raro per noctem in naues delapsos offendimus. Hi Portugallensium lingua vocantur Pisce Bolador, hoc est, Piscis volans.

Pisce Bolador.

Deinde ad altitudinem lineæ æquinoctialis peruenimus, quæ quia circa tempus diei meridionale nobis verticalis erat, æstum duplicabat. Venti per dies aliquot plane siluerunt, nisi quod noctu interdum tonitrua imbribus & vento permixta subito exoriebantur, repente etiam sedabantur: quos attente admodum obseruare necesse erat, ne nos sub velis latentes improviso obruerent.

Exoriens autem denuo ventus, tempestatem nobis aduersam per aliquot dies excitauit, quæ metum nobis attulit (si diu persisteret) ne fame periclitaremur

mur. Propterea Deum orare cœpimus secundum ventum nobis immitteret. Sed ecce, dum impetuosiores ventorum procellæ quadam nocte irruerent, & multum laboraremus, apparuerunt nobis in naui multæ flammulæ, coloris carulei, quales à me prius visas non memineram: in ipsa autem prora, qua fluctus maxime æstuabant, conspiciabantur. Portugallenses omen hoc faustum agnoscentes, & cælum serenum prædicentes (nec enim sine numine in summo discrimine ea apparere aiebant) Deo gratias egerunt; precibus exactis simul illa luminaria, quæ Santelmo, siue Corpora sancta vocant, disparuerunt.

*Santelmo,
Corpora
sancta.*

Postquam illuxisset, serena se cæli facies explicauit, ventique secundi aspirarunt, ita vt manifeste videremus, eiusmodi lumina admirandum Dei opus esse. Secundo igitur vento delati, ad 28. Ianuarij in conspectum nobis venit terræ quidam angulus, Capo de Sanct Augustin vocatus, vnde ad octo millia progressi portum Fernanbuco intrauimus, octuaginta octo dies inter fluctus continue versati.

*Promon-
torium S.
August.*

Portugallenses eo in loco oppidulum extruxerant, cui Marino nomen indiderant. Præerat hisce Artus Coellius, cui captiuos aduectos cum mercibus quibusdam alius tradidimus, & illic nos expedientes, iam vltius vela tendere constituimus, ad locum videlicet, in quo naues mercibus instruere animus

Marinum

erat.

quæ quia circa
venti per dies
ibus & vento
ttente admo-
bruerent.
m per aliquot
ne perichitare-
mur

CAPVT III.

*Siluestres in Fernanbuco, seditione orta, ad quoddam
Portugallensium oppidum deuastandum
accinguntur.*

Garasa.

Accidit interea, vt siluestres incolæ eius loci contra Lusitanos insurgerent, cuius seditionis ipsi Lusitani auctores erant: nam antehac nihil eiusmodi in ipsos tentatum fuerat. Praefectus itaq; nos precibus suis sollicitauit, vt oppidum Garasu (quod à Marino milliaria circiter quinque abest, & à Barbaris tum oppugnabatur) praesidio nostro defenderemus. Incolæ Mariniani nihil suppetiarum vicinis suis afferre poterant, siquidem & ipsi similem obsidionem meruebant. Nos itaque Garasuanis cum 40. viris ex nostris hominibus in defensionem concessis, & scapha eo legatis subuenimus. Oppidum illud in sinu maris, quod ad duo miliaria in continentem protendebatur, erat conditum. Omne in eo praesidium, ex 90. viris Christianis, & 30. Aethiopibus ac mancipiis Brasiliensibus constabat. Qui vero nos oppugnatum venerant, ad octo millia barbarorum censebantur. Nos qui obsidebamur nullo alio propugnaculo, praeterquam sepe ex perticis erectis contexta circumuallabamur.

CAP.

CAPVT IIII.

De modo obsidendi, & obsessos oppugnandi.

Lufitanos
 rant: nam
 Praefectus
 fu' (quod
 baris tum
 cola Ma-
 si similem
 tris homi-
 Oppidum
 atur, erat
 thiopibus
 venerant,
 nullo

CAP.

Ilua obsessum cingebat oppidum, in ea hostes duas munitiones è truncis arborum construxerant, in quas noctu se reciperent, si forte eruptione facta illos adoriri nobis libitum fuisset. Oppidum ipsum circumquaque latibulis effossis occupauerant, in illis latitabant interdiu, & incursionibus in nos pugnabant. Petiti telis nostris, proni ad terram omnes prosternebantur, si qua teli jactum ad eum modum declinare valerent. Omnem autem aditum nobis intercludentes ad ipsa mœnia appropinquabant, & missis in altum jaculis relapsu eorum nos ferendos putabant. Tela insuper bombace & cera religata atque incensa in ædificiorum tecta spargebant, minis nos territantes, & quam crudeliter nos dentibus dilaniaturi forent, si victoria poterentur, significantes.

Dum hæc geruntur, victus in castris nostris fere jam defecerat. nam pro consuetudine eius regionis singulis diebus, aut ad summum alternis, radices recenter effodiunt, ex quibus farinam molunt, ac liba pinsunt, sed hostes vias omnes præcluserant, quo minus illæ peti possent. Videntes ergo victus penuriam, duas scaphas ad conquirendam in vico Tamaraka annonam instruimus. Hostes gregatim vtrinque ripas tenentes grandes arbores transversas flumini obiecerant, quæ nobis progressis impedimento essent. Nos vi illorum molimina perumpimus. Interea aestu nos deferente in sicco hæsimus, nihil tamen ab hostibus detrimenti afferri poterat. Ipsi autem ligna arida confertim inter ripam & nauim nostram conijciunt, quibus incensis, illud genus piperis quo terra ea abundat, inspergere, & fumo hinc exundante nauibus nos exturbare tentabant. Sed conatus illorum fuerant irriti. Interea aestu marino redeunte, in vicum Tamaraka incolumes peruenimus, à cuius incolis commeatu accepto, ad oppidum obsessum reuertebamur: sed hostes eodem, quo prius loco iter denuo obstruxerant, hoc quidem pacto. Arbores vt ante trans flumen strauerant, ripam vtrinque occupantes, tum alias item duas fere resectas non omnino inciderant, ad earum cacumina religatis lentis quibusdam sarmentis Sippo illis dictis, lupuli sarmentis non absimilibus, nisi quod paulo sint crassiora; extremitates huiusmodi funium in oppugnaculis suis retinebant, eo videlicet animo, vt cum obiecta rursus perumpere tentarem, arbores incisæ, tractis funibus in naues nostras corruerent. Nos adremigantes obiecta deturbamus, illi arbores nutantes in ruinam attrahunt: corruit vna versus munitiorem ipsorum, altera præcise post nauem nostram vix elapsam in flumen concidit.

Priusquam vero obiectum illud in flumine obstaculum demoliri conaremur, alta voce socios nostros obsidione cinctos inclamabamus, vt subsidio nobis adessent: quanto nos vocem acrius intendebamus, tanto intensius hostes clamorem tollebant, adeo vt non exaudiremur à quoquam nostrum. obiecta enim silua nostrum conspectum illis adimebat, alioquin voci audiendæ satis vicini, si absque hostium clamoribus fuisset. Annona in oppidulum inuecta, cum hostes viderent se molimine suo frustratos, pactis induciis, re infecta domum

mum repetunt. Obsidionis tempus fere ad mensem integrum trahebatur. Ceciderunt quidam ex hostibus, sed nullus ex nostris desideratus. Pacatis ergo iam Barbaris, ad nauem nostram onerariam reuertimur, quæ ante Marinum in anchoris hærebat, illic aqua dulci & farina radice Mandiocæ in naues assumptis, & Præfecto qui nobis humanissime grates egit, salutato digressi sumus.

B

uas muni-
octu se re-
is libitum
effossis oc-
bus in nos
mnes pro-
Omnem
nt, & mis-
aper bom-
minis nos
toria poti-

t. nam pro
radices re-
stes vias o-
ctus penu-
nstruimus.
sas flumini
rum moli-
nihil tamen
ertim inter
piperis quo
s exturbare
o redeunte,
neatu acce-
prios loco
ans flumen
electas non
n farmentis
int crassio-
t, eo videli-
incisæ, tra-
ta deturba-
s munitio-
umen con-

liri conare-
absidio no-
nsius hostes
m. obiecta
lienda satis
m inuecta,
infecta do-
mum

Hinc

CAPVT V.

Ex Fernanbuco digressi petimus regionem Buttugaris, sed in nauem Gallicam incidentes, praelio cum ea decertabamus.

Hinc

Hinc soluentes, & circiter miliaria quadraginta emensi, in portum nomine Buttugaris intramus, vt nauem ibi ligno Brasili-
co oneremus, & annonam à Barbaris redimamus. Ingressi nauem Gallicanam, ligno Brasili-
co onustam conspicimus, eam
hostiliter inuadimus, potiri ea sperantes; verum maiorem nauis nostræ malum tormenti per illos emissi ictu corruperunt,
& vela confregerunt. Pars nostrorum nautarum globulis pixidariis vulnerata
fuit, pars traiecta occubuit.

His actis constituimus cursum in Portugalliam conuertere, quia venti nobis
erant aduersi, vt portum, in quo annonam conquirere in animo erat, ingre-
deremur. Victu ergo admodum tenui Portugallia repetitur, fame adeo confi-
ctamur, vt pars nostrorum coria hircina, quibus nauis onerata erat, deuoraret.
Cuiuslibet in diem sextarius aquæ dulcis præbebatur, & modicum farinæ radicis
Brasilianæ. Dies centum & octo in pelago versati, ad 12. Augusti in Insulas Aco-
res vulgo nuncupatas deferimur, quæ Regis Portugallia Imperio subsunt. *las Acores.*
Iacta hic anchora respirantes piscando tempus fallimus. Interim in mari nauim
conspicimus, & piraticam esse agnoscentes vi adorimur, & strenue sese defen-
dentē superiores facti capimus, piratis ipsis in cymba elapsis versus insulas. abū-
dabat ea nauis vino & pane, quibus vires restaurantes in alias insuper quinque
incidimus, quæ ad Regem Portugallia pertinebāt, missæ vt redeuntē ex India
iuxta has Insulas opperirentur, & eas in Portugalliam deducerent. Quibus nos
adiūgentes, vnam ex India reuersam in Insulam Terceram dictam deduximus, *Tercera.*
ibique substitimus. Plurimæ interim ex noua India reuertentes istic congrega-
tæ, quarum aliæ Hispaniam, aliæ Lusitaniam petebant. Naues circiter centum
numero socio agmine ex Tercera soluentes, Vlyssibonam ad S. Idus Octobris
Anni 1548. deuenimus, Mensibus sedecim in ea nauigatione infumtis. Vlyssi-
bonæ me aliquantulum quieti dedi, donec animum inducerem, cum Hispanis
in nouas, quas occuparunt orbis partes, nauigationem instituere. Conscendi
ergo nauem quãdam Anglicam, qua ad urbem, cui Portus S. Marię nomen est,
in Bætica sitam, delatus sum, quo in loco ii qui aduenerant, nauem vino onera-
re constituerant. Hinc in urbem Hispalim pergo, vbi tres naues instructas ad
iter in Regionem America, quæ ad flumen Rio de Platto dictum sita est, susci-
piendum reperio. Sunt autem Regio illa ad flumen Argenteum sita, & regnū
illud Peruanum auro fertilissimum, & Brasilia ipsa perpetuum continens, non
Insulæ mari circumfusæ, vel in pelago sparæ.

Ante annos iam aliquot naues in eam Regionem dimissæ erant, vt eam
porro occuparent: vna ex iis redierat, quæ auxilia relictis mitti petebat, & mul-
ta de auri fertilitate huius regionis magnifice prædicabat, quæ auxilia appara-
bantur, indicta trium nauium classe, cuius Præfectus Don Diego de Senabria
dicebatur: illi à Rege Præfectura in eam Regionem commissa erat.

Tota ea classis erat instructissima, cui & ego me
comitem adiungo.

B 2

in

Hinc

Secunda pars.

A R G V M E N T V M.

Stadius secunda Navigatione ab Hispali in eam Americæ partem, quæ Flumine vulgo dicto Rio de Plata irrigatur, profiscens, post longos errores Naufragium patitur.

C A P V T V I.

Secundum iter Nauale, susceptum in Prouinciam Americæ Rio de Plata, ex Hispali Hispaniarum urbe institutum.

S. Lucas.

Hispali ergo soluens ad S. Lucam portum peruenimus, vbi Bætis fluuius Hispalim alluens, in mare se exonerat. Hic ventos secundos opperiri constitutum erat.

Anno ergo 1549. feria quarta à festo Paschatis à S. Luca soluens, aduerso flante vento Vlyssibonæ portum ingressi sumus: secundis deinde flantibus ventis ad Insulas Canarias cursum dirigimus: anchoram autem prope Palmam (quæ & ipsa vna est ex prædictis) in profundum demittentes, aquas illic dulces pro classe nostra haurimus. Naucleri quoque scopum sibi definiunt, ad quem nimirum se colligerent, si forte tempestatibus acti in mari dispergerentur, videlicet gradum 28. ad latus meridionale lineæ æquinoctialis.

Capo Verde.

Ex Palma nauigantes Hesperion cornu, quod vulgo Capo Verde, id est, Caput viride dicitur, vento petimus: is locus in Æthiopia situs est, & parum abfuit, quin istic naufragium faceremus: sed & hinc progressi Cossam nostram sequebamur. Ventus aduersus aliquoties nos terræ Guineæ allidebat, quæ similiter ab Æthiopibus incolitur. Tandem ad Insulam S. Thomæ deferimur, quæ Regi Portugalliæ subest, & saccharo abundat, sed aer in ea parum salubris habetur. Eam Portugallenses habitant, qui multa secum ex Æthiopum genere mancipia alunt: nos aqua hausta iter institutum prosequimur. Interea duæ nostræ naues sociæ nocturno turbine è conspectu nostro sublatae solos nos destituerant: venti autem nobis valde aduersi erant. Ea enim est natura illorum

in hoc

in hoc mari, ut sole peragrante latus septentrionale æquatoris, à meridie flent; sin vero Sol ad meridiem declinet, venti à Septentrione irruant. Et hunc quoque morem constanter tuentur, ut per quinque menses continue ex vno loco proflent. ita factum est ut moram quatuor mensium ducere, necessum habuerimus: nec enim aliter Cossam nostram directe instituere nobis possibile fuerat. Mense itaque Septembre iam ingruente, venti conuersi à Septentrione spirabant. Cossam itaque inter Austrum & Austro-africanum dirigentes, versus Americam cursum

tenuimus.

par-
profi-

rica

, vbi Bæ-
ic ventos

a S. Luca
a ingressi
Canarias
est ex præ-
tra hauri-
e collige-
um 28. ad

de, id est,
arum ab-
nostram
, quæ si-
ferimur,
in salubris
um gene-
ereca duæ
os nos de-
a illorum
in hoc

CAPVT VII.

*Ad altitudinem 28. graduum peruenientes, Americam contin-
gimus: Portum autem unanimes consensu designatum,
non agnoscimus: exoritur turba insolens
circum littora.*

Ad

AD 18. Nouembris diem, Nauclerus altitudinem graduum explorat, seque ad 28. peruenisse deprehendit. Nos itaq; in occasum vergentes, terram inuestigamus. Ad 24. mensis iam memorati diem apparet tellus. Sex menses mare inter grauissima pericula emerentes, & iam continenti viciniore facti, nec oram eam, nec portum à Nauclero designatum agnosci-
mus; nec tutum remur ignotum portum ingredi. Secus tellurem ergo radentes oras cursum tenebamus: ventus interea in grauescebat in tantum, vt de vita nobis in istis scopulis certo periclitandum videretur. Proinde dolia puluere tormentatio implemus, eaque obturamus, & illis arma nostra alligamus, vt si fors naufragium faciendum foret, & aliqui euassent; ij arma sua in littore requirerent, siquidem doliis à fluctibus eiectis affixa essent.

Velis obliquis nauigare cœpimus, vt oras terræ declinarem, & in altum efferri possemus, sed nihil profecimus; ventorum enim impetu in scopulos fluctibus coopertos, & ad quatuor orgyiarum altitudinem subtus vndis latitantes impellimur, ac propter æstum maris nimium intumescens, ad terram tendere cogimur, nihil aliud æstimantes, quam nos fluctibus hauriendos.

DE O tamen aliter prouidente, vicini scopulis facti, quidam ex sociis nostris portum vicinum ex insperato conspiciunt, in quem illabimur. Ibidem conspecta Cymba quædam fugit, & post insulam è conspectu nostro se abdidit, vt quænam illa fuerit non licuerit tum cognoscere, nec eam vltius insequeremur, sed iacta anchora Deo pro liberatione benedicentes quieuiamus, & vestimenta deficcata refecimus.

Circiter secundam pomeridianam anchoram jecimus. Vespera ingruente, aduentarunt ad nauem nostram onerariam plurimi eius oræ incolæ, aduerti in scapha satis capace, qui cum sermones nobiscum miscere cuperent, à nostris ægre, & ex parte tantum intellecti accipiebant quosdam cultellos & hamos, quibus se domum recipiebant. Eadem nocte & alia denuo scapha ad nos nudis istis hominibus onusta adnauigat, ac inter cæteros duo Lusitani; hi quærunt ex nobis qui simus, & vnde, respondemus nos Hispania aduenisse: hoc audito, dicebant, oportet vos Nauclerum admodum sagacem & peritum habere, qui portum eum ingredi ausi fueritis: se quidem portum perspectum habere, sed tali cælo nunquam id tentaturos. Nos factum illis exponimus, ventos & fluctus naufragium minitatos fuisse, & cum iam de nobis actum crederemus, insperato portum apparuisse, **D**E V M nobis ducem adfuisse, & à naufragio seruasse. Nobis vero ne nunc quidem constare, quo nam locorum ageremus. Perceptis ijs, in admirationem adducuntur, & **D**E O acceptum referentes, portum eum Suprawai dici aiebant, & abesse nos ad octodecim circiter miliaria ab Insula S. Vincentii, quæ imperium Portugalliæ Regis agnosceret, cuius se esse inquilinos affirmabant. Tum vero eos, quos in scapha se post Insulam abdere paulo ante conspexissemus, credidisse nos Gallos fuisse, & ob id sibi fuga prospexisse innuebant. Porro de situ & distantiâ Insulæ S. Catharinæ quæsiti, quod eò nobis proficiscendum esset, respondebant eam ad triginta miliaria abesse, ad

Ad

meridiem sitam, nationem Barbarorum istic esse Carios nuncupatorum, quos circumspēcte admodum cauissē oporteat, Barbaros qui circa portum præsentem habitent, Tuppin Ikinsios appellari, quibus familiariter ipsi vtantur, nec ab illis quicquam nobis imminere periculi. De altitudine item Solis in ea regione ex illis sciscitantibus, 28. graduum esse nobis indicatum, quod quidem ita se habebat. Ceterum & alia nobis eius oræ dignoscendæ signa & notas perhumaniter demonstrarunt.

CAP.

CAPVT VIII.

*De regressu ex portu supra Way, & inuestigatione
terra nobis definita:*

Sillente Vulturno, quem nauarum Septentrionales Ost Sud Ost appellant, tempestas serena cooritur, ventus autem Aquilo proflabat. Nos itaque plenis velis iter remetimus, portum determinatum inuestigantes, verum toto biduo nullo modo eum deprehendimus, terra tamen ipsa indicium erroris faciebat, & nos prateruectos arguebat. Sole enim sub nubibus latitante, de altitudine eius apparebat. Ad hæc ventis infestantibus acti, diuersi huc illuc errabamus.

DEVS vero, qui in angustiis consolatur, nobis in auxilium vocatus adfuit, siquidem exactis vespertinis precibus, quibus à Deo veniam petebamus, & antequam nox irruisset, nubes ex meridie, qua nos vento abacti eramus, condensantur; Aquilo quidem adeo conticescere, vt vix in sensus incurreret. A meridie vero Auster procedens, qui sub id tempus rarissime suum imperium exercet, tantis tonitruis & fulgetris ingrauescere, vt horrorem mortalibus incuteret. Mare erat æstuosissimum, siquidem Auster & Boreas certatim vtrinque fluctus inspirare; Tenebræ insuper tantæ oboriri, vt omnem oculis conspectum eriperent. Tum vero mortales quotquot aderant, & ipsi nauarum quoque consternati coruscationes tam formidabiles, & horrenda illa tonitrua expauescere, vt quid prius quid posterius in conuertendis velis corripere, dubii plane & incerti ambigerent, nec aliter vnicuique persuasum erat, quam omnibus ea nocte simul pereundum esse. Sed tempestas ea Dei beneficio paulo post sedata viam velis præbebat, vt iter quod de die factum erat, de nocte illa retro legeremus, & de integro portum nostrum requireremus, sed nullo nobis indicio eum dignoscere concedebatur, quando quidem plures Insulæ propter continentem istic essent. Post ubi 28. gradum denuo contigimus, Præfectus noster Naucularum post insulam nauem deducere, & anchoram istic figere iubet, exploraturus quidnam terrarum occurrisset. Duas itaque vtrinque positas tellures medio transeuntes, portum amœnissimum intramus, & anchoram fundo affigimus, constituentes cymba demissa portum eum vltius explorare.

C A P V T I X.

*Cymba speculatum missa, quidam nostrorum portum
 explorantes, crucem in scopulo positam
 reperiunt.*

s. catherina
 ins.

Hinc

Eriis D. Catharinæ Anno 1549. anchoram fundamus, & eodem die quidam ex nostris probe instructi, speculatum in nauicula mittuntur portus illius opportunitatem. Videbamus enim intrasse flumen Sancti Francisci, quod in illa prouincia etiam est: quo longius progredimur hoc latius patet portus. circumactis ergo circumquaque oculis cubi fumum conspiceremus, sed nullus apparuit. Interea tuguria prope desertum, conspicimus in conualle: accedimus, videmus casas qualdam ruinosas, hominibus desolatas: pergimus, interea nox ruit. Erat in flumine Insula non ita magna, ad quam tendimus, vt istic noctem traduceremus, siquidem custodiam commodius istic disponi posse credimus, sed ob noctis tenebras non satis tutum erat terræ nos exponi, vt quiete in ea reficeremur: erant qui nihilominus insulam circumirent, sed neminem inueniunt. focum ergo instruimus, palmam arborem incidimus, encephalum eius comedimus, & istic pernoctauimus. Mane summo diluculo iter instamus. nec enim absistere propositum erat, priusquam de hominum præsentia constaret: ex indicio enim conspensorum tuguriorum facile de incolis colligere erat. Dum propositum vrgemus, casu lignum procul conspicimus in scopulo erectum, formam crucis referens, quod multis absurdum videbatur. Appropinquantes videmus ingentem crucem esse ligneam, lapidibus impactis in scopulo firmiter hærentem, cui tabulæ pars de dolii orificio alligata erat, in tabula characteres incisi visebantur, non admodum legibiles. Miramur quænam naues hoc monumētum statuissent, dubii de portu, vtrum determinatum ingressi fuerimus nec ne. Progredimur hinc longius, assumpta tabula illa dolii: dum vehimur, quidam literas tabulæ insculptas examinans, paulatim eas colligit, & sensum elicit. Erant autem Hispanico idiomate hæc verba in ea consignata: Si ven por ventura aqui la armada de su Majestad, tiren vn tire y averan recado. quorum sensus est: Si forte Maiestatis suæ naues huc delatæ fuerint, eæ prodant se disploso tormento bellico, & certiores fient de reliquis. Confestim ergo locum crucis repetentes, incenso tormento, quod Falconetum dicunt, signum præsentia nostræ damus, porro remigantes nihilominus. Conspicimus interea quinque scaphas plenas Barbarorum, illæ nos rectà petunt: nos pixides nostras sulphureas directe illis opponimus. Vbi appropinquassent, videmus hominem stantem in prora, barbatum & vestitū, agnoscimus esse Christianum, inclamamus eos vt consistant, & vna scapha præmissa in colloquium ille adueniat. Aduectum interrogamus de portu: Respondet, dici eum Barbaris Schirmi rein, sed vt rectius assequamini, esse Portum Sanctæ Catharinæ: quod nomen illi ab inuentoribus inditum sit.

Gratulamur ergo inuicem nobis de inuenta statione, quam inscii in ipso S. Catharinæ die appulissemus. Hinc sane euidenter constat, quantum valeant preces afflictorum apud Deum, si ex animo proueniant.

Quærenti de aduentu nostro, significamus, nos esse Regis Hispaniæ, & petere prouinciam Rio de Plata, affuturas & alias propediem naues, si DE o ita visum foret: constituisse enim in eo portu conuenire. Hæc audiens nobis gra-

tulatur, & simul commemorat, quod ante triennium ex prouincia illa Rio de Plata à loco qui Assumptio vocatur, & Hispanis paret, descendisset per trecenta miliaria ad mare, vbi nunc ageret, vt nationem eam Barbarorum, quæ Carios dicitur, & bene cum Hispanis conuenientem, hortaretur ad radices colendas, quas Mandiocas vocant, vt naues eo delatæ, si penuria premerentur eo in loco, commeatu à Barbaris petito reficerentur. Quod Capitaneus Salasar, qui Hispanis de rebus Indicis retulerat, ita fieri curasset. Is Capitaneus in nauibus nostris focis iam reuertebatur.

Demum cum homine illo ad tuguria illorum deuecti, humanissime pro more & facultate eius gentis accepti sumus.

CAP.

CAPVT X.

*Scapha plena Barbaris mittor ad nauem nostram
onerariam.*

la Río de
trecenta
a Carios
colendas,
re in lo-
alasar, qui
nauibus

me

CAP.

Ein Capitaneus hospitem nostrum rogat, vt scapha instructa aliquem ex nostris ad nauem onerariam relictam mittat, eam adductum.

Mittor ego, iussu Capitanei. iam triduum abfueramus, sociis quid de nobis actum esset ignorantibus.

Vbi intra teli iactum ad nauem accessi, qui inerant, clamore sublato ad arma accelerant, arcetes me cum Barbarorum comitatu; inclamāt, & quæ hæc noua sit facies exquirunt: vbi reliqui hæreant: vt quid solus ego cum tot Barbaris adueniam. Conticesco, nec respondeo quicquam. Capitaneus enim me informarat, vt vultu essem tristi, quo videret quid qui in naui tentarent. Illi cum nihil à me responsi ferrent, turbantur, inuicem dicentes, non salua hæc res est, reliqui procul omni dubio interierunt, hunc autem solum adducunt, aliis forsitan in insidiis locatis, quo nauem tali apparatu occupent. Hæc versantes, ad tormenta in nos dispergenda accinguntur, denuo tamē me inclamant. Hic demum subridens illos placide alloquor, & melius sperare iubeo bonum omen nuncians, faciant modo accessum liberum, vt quid apportem intelligant. Accedo, rem enarro; illi præ gaudio exultant. Barbari interea domum remeant. Nos nauem castris Barbarorum subducimus, & iacta anchora reliquorum, qui per tempestatem dispersi erant, aduentum expectamus.

Vicus in quem Barbari nos exceperunt, Acutia vocatur. quem offenderamus inter illos virum, Ioannes Ferdinandus erat, Cantaber ex Bilbao oppido oriundus. Natio illa Carios dicta, ferinam & pisces in copia nobis offerebat, pro quibus nos hamos ferreos rependimus.

C A P.

CAPIT. XI.

*Socia nauis quæ vento abacta erat, aduentat: illa
Nauarchum uehebat.*

Tribus illic septimanis exactis venit in portū nauis, quæ Nauarchum uehebat. Sed tertia quæ nobis socia fuerat, perierat, nec quicquam de ea relatum fuit.

Nauibus ergo in sex menses annona instructis, itineri, quod trecentorum miliarium restabat, perficiundo accingimur. Paratis iam rebus omnibus nauem onerariam in ipso portu amittimus, quo casu insperato, mora nostræ profectio iniecta.

Hæsimus biennium in deserto illo loco, fame conflictantes. Esca erant laerci, glires, cochleæ petris affixæ, & alia insolita.

Barbari qui primo victum sufficientem ministrarant, postquam satis mercium sibi parauerant, in diuersas oras commigrabant, nec satis erat tutum illis per omnia fidere.

Pertæsi ergo & loci & penuriæ, vnanimiter decernimus vt maior pars pedibus iter in Prouinciam Assumptionis nomine insignitam conficeret, (aberrat illa ad trecenta miliaria) reliqui in nauis residua subsequerentur.

Capitaneus delegit quos secum nauis auerere constituerat. Qui pedestre iter ingressi erant, victum pro deserti transitu capiebāt, iunctis sibi quibusdam ex barbaris. Pars illorum fame in itinere perierat, reliqui ad metam deuenerant, quod ex aliorum relatu nobis postmodum innotuit.

Sed nec nauis ferendis omnibus, quos Capitaneus reseruarat, satis capax
erat.

CAPVT XII.

De Consilio inito Insulam S. Vincentij petendi, quam Lusitani possident, spe nauem ab ipsis obtinendi, atque itineri ita finem imponendi: sed orta tempestate naufragium facimus, celi locique ignari.

Portu-

Portugallenses tenent Insulam, nō longe à continente sitam, quam vocant S. Vincentii, Barbari vero Urbioneme: is locus ad 70. miliaria aberat: proponimus nobis cursum eo dirigere, vt nauem à Lusitanis conduceremus, qua in Prouinciam Rio de Plata iremus, nec enim ea quæ restabat omnibus sufficiebat. Delecti ergo qui duce Salasare eam Insulam peterent, nec erat quisquam, qui hoc iter prius tentasset, præter quendam Romanum nomine, is videbatur sibi, se iter hoc relegere posse.

Vela itaque exPortu Byassape facimus, qui ad 28. gradum & dimidium ab Æquatore positus est, intra biduum ad Insulam ferimur, quæ de Alkatrasēs dicitur, 40. circiter miliaribus distātem ab eo loco vnde solueramus: venti autem aduersi nos ad anchoram fugere compellunt. In hac Insula frequens est genus auium marinarum, Alkatrasēs eas vocant, nullo labore capi possunt, & forte sub id tempus aduecti eramus quo pullos ex ouis excludere solent.

Ingredivimur, & quærentes fontes aquarum dulces, reperimus casas desolatās, & ollarū testas hinc inde sparsas: inuenimus et̄ venam exilem seu scaturiginem aquæ, è rupe promanantem. Aues quas commemoravi in magna copia captas cum ouis nauis inferimus, & dapes ex iis instruimus. Postquam iam cibo refecti eramus, consurgit Auster tanta cum violentia, vt vix anchoram reduerimus, solliciti ergo, ne ad scopulos ventorū impetu allideremur, & vespera iam ingruente, portum tamen Carinee contingere præsumimus. Nox autem nos antevertit, proinde littus declinantes, in maximo versabamur periculo: fluctus nauem tanta importunitate verberabant, vt de nauis actū putaremus, siquidem fluctus ad oras terræ magis intumescunt, quam in alto. Ea nocte tanto intervallo à littore abacti sumus, vt orto sole ne conspectus quidem eius appareret.

Redit tandem tellus in conspectum, tanta tamen erat turbinis importunitas, vt vix subsisteremus. Romanus ille credebat se insulam S. Vincentii agnoscere: vela eō dirigimus, sed terra nubibus ac nebulis cooperta atque inuoluta, dignoscenda non erat. nauem ergo propter procellarum impetum exonerare cogimur, supellectile grauiore submersa. His cōstituti in angustiis vela vtcunq; facimus, quærentes portum Portugallensium; sed labor omnis incassum abit. Disiectis vtcumque nubibus, Romanus portum illum in conspectu esse affirmat, nobis modo recta in scopulos iter instituendum, post quos ille lateret. Aduecti nihil præter diræ mortis horrendam contuemur imaginem; nam & portus omnis aberat, & in oppositam terram recta incursum erat propter ventos impellentes, & naufragium faciendum. Procellæ littus tanto impetu feriebant, vt horrorem animis incuterent. Deo ergo iam supplices, ac delictorum veniam atque animæ salutem rogantes præsentis animo in periculum ineuitabile accingimur. Littori viciniores facti, adeo in fluctibus sublimes ibamus, vt cernui in profundū nō aliter ac de muro prærupto despiceremus. Nauis primo ictu ad littus collisa tota fathiscit. Pars saltu corpora in mare mittentes, tranādo euadit, pars in tabulis correptis ad littus adigitur, & omnes tandē diuina seruati omnipotentia incolumes terram contingimus, ventis autē, & imbribus omnes dirigimus.

D

Lusitani
ta

Portu-

CAPVT XIII.

*Certiores reddimur de loco & regione Barbarorum,
in qua naufragium feceramus.*

Terra

Erræ incolumes redditi, D E o grates soluimus, solliciti admodum de finibus. Romanus eam Regionem non satis agnoscebat, vnde de situ Insulæ S. Vincentii nihil plane affirmare norat, nec leuis nos metus Barbarorum terrebat, si qui ex vicinia forsan nobis imminerent. Interim quidam sociorum temere per littus discurrens, vt agitatione & motu membra excaleareret (erat is Claudius nomine, Gallus natione) pagum post siluam conspicit, in quo ædificia ad formam Christianorum constructa erant: accurrit, videt esse castellum quod Portugallenses incolunt: Nomen illi est Itenge Ehm, & duo miliaria ab Insula S. Vincentii distat. Edocet ergo incolas de naufragio nostro, & madidos omnes horrere, nec quo se refocillent, habere conquirunt. Illi intellectis nostrorum miseriis, obuiam nobis procurrunt, ædibus suis nos excipiunt, & necessaria pro vestitu conferunt. Hic respirantes per aliquot dies commorati sumus.

Post, S. Vincentii Insulam pedestri itinere petimus, vbi à Portugallensibus honorificentissime excepti, aliquandiu publicis sumptibus vitam sustinemus, tandem vnusquisq; se certo vitæ generi applicat, vnde vitæ necessaria pararet.

Destituti iam omnibus nauigiis, Capitaneus noster quendam ex Portugallensibus ad socios in Byasape relictos ablegat, qui illos aduehendo curaret. Et factum est quod imperauerat Capitaneus.

D 2

Terra

CAPVT XIII.

De situ Insulae S. Vincentij.

VÆ S. Vincentii nomine fertur, ea Insula est continenti fere iuncta: sunt inibi extracta duo Castella, quorum alterum Portugallensibus quidem S. Vincentii, Barbaris vero Orbione, alterum circiter sesquimiliare distitum Barbaris Ywawa-Supe dictum est: Sunt & tuguria quædam, *Ingenio* vocata, saccharo præparando destinata. Habitat a Portugallensibus, qui amicitiaæ fœdus colunt, cum natione, qui Tuppin Ikinsij nomen habent. Regio eius nationis, quam incolunt, patet in interiorem continentem, ad octuaginta miliaria, sed ad mare extenditur in quadraginta.

Natio ea utrinque ad Meridiem videlicet & Septentrionem vicinos sibi infestos habet; qui meridionales sunt Carios, qui vero Boreales Tuppin Imbar appellatur. Ipsi vero Tuppin Ikinsij ab utrisque suis hostibus Tawayar, quod hostem sonat, appellantur. Hoc posterius Tuppin Imbarum genus multa sæpe & magna damna intulit Portugallensibus, & in hunc quoque diem ipsis metui atque terrori existit.

Tertia

Tertia pars.

A R G V M E N T V M.

*Sclopetarij vicem obit Joannes Stadius, & arci ab incurſu
hoſtili defendenda præſicitur, in Regione cuius incole Tup-
pin Jkinsij ſunt, & à Portugallorum Rege gubernatur.*

C A P V T X V.

*De Situ & Nomine loci, ex quo Tuppin Jkinsis plus damni
ab hoſtibus, quam ex aliis infere-
batur.*

ST locus ad quinque miliaria à S. Vicentio ſitus, Brickioca illi
nomen eſt, illie primum cõgregabantur hoſtes Tuppin Ikin-
ſiorum, & iter medium inter Inſulam S. Marci & continen-
tem tenentes, illac tranſire aſſueuerant

Hunc tranſitum hoſtibus præcludere conabantur quin-
que fratres germani, patre Luſitano & matre Braſiliana nati,
religionem Chriſtianam amplectentes: callebant autem vtriuſque gentis, tam
Chriſtianorum, quam Barbarorum mores, ingenia, & idiomata. Nomina eo-
rum hæc ſunt, 1. Ioannes, 2. Diego, 3. Dominicus, 4. Franciſcus, 5. Andreas.
Patri etiam Diego, omnibus ſimul cognomen erat de Praga.

Hi quinque fratres iunctis aliquibus Barbaris, qui illis confœderati erant,
conſtituerant biennio ante meum aduentum, munitionem in eum locum cõ-
tra hoſtium incurſus conſtruere, more & forma Barbaris uſitata, & quidẽ exe-
cuti illud iam fuerant.

Id cum viderent aliqui Luſitani, eo commigrarunt & ipſi: erat enim a-
mœnus & peropportunus locus. Hoc Tuppin Imbæ hoſtes illorum explora-
rant, & ſe in ſua regione, cuius fines circiter quinque miliaria inde abſunt, omni
apparatu bellico, pro more gentis probe inſtruxerant, ac ſeptuaginta ſcaphis
noctu aduectis, mane hora vna ante diluculum, quod uſitatum illis eſt, hos ad-
orti fuerant. Quinque ergo illi fratres, cum Portugallenſibus domum quan-
dam ex luto conſectam occupantes, in hoſtes fortiter pugnarunt. Reliqui qui

enti fere
erũ Por-
rbione-
Y wawa-
vocata,
gallenſi-
men ha-
nentem,

inos ſibi
in Imbæ
ar, quod
nus

Tertia

adfuerant Barbari coniunctim in tuguriis suis se defenderunt, dum vires sufficerent, & donec plurimi hostium occubuissent. Tandem hostes superiores facti vicum Brickioca incendio vastant, & Barbaros capiunt. Christiani, quorum octo vel circiter fuerant, & fratres illi quinque nihil damni tulerant. nam se strenue in domo illa gesserant: Deus enim illorum protector erat. Barbaros autem, quos ceperant, absque mora dissectos inuicem distribuerant, & in patriam suam hoc peracto facinore remeantes discesserant.

CAP.

CAPVT XVI.

Portugallenses postrestorationem Brickioca, Propugnaculum quoque in Insula S. Maro instruunt.

DEuastato eo vico, Seniores & ipse populus Portugallensium, vnanimi consensu decernunt locum dirutum denuo restaurare, & quam possint munitissimum reddere: nec enim consultum videbatur, vt desertus relinqueretur, siquidem solus tanquam murus, pro tota ea regione in hostes opponebatur. Restauratur ergo Brickioca.

Hac re ab hostibus animaduersa, munitionem eam firmiorem videlicet factam, quam vt expugnari ab illis posset, noctu nihilominus transitum illac scaphis tentant, & simul vi secum abripiunt, quemcunque capere possent, in confinio S. Vincentij.

Qui in medio regionis habitabant, securos se viuere propter Brickiocam restauratam & munitam existimabant, sed hæc confidentia seu securitas ipsis damnosa erat.

Commodum ergo videbatur incolis, vt aliud quoddam propugnaculum quoque struerent, in vicina insula S. Maro (quæ e regione Brickioca est) ad fluminis ripam, & tormentis illud æneis, ac præsidio firmo instruerent, vt hostibus transitus eo expeditius intercluderetur.

Cœperant illud moliri, sed imperfectum reliquerant: causa erat, vt ab ipsis mihi relatum fuit, quod nemo Sclopetariorum Portugallensium, se illi credere auderet.

Ego speculatum illud eo: incolæ vbi me Germanum intellexissent, & aliquam rei tormentariæ peritiam habere, instant vt tuendi Propugnaculi curam suscipiam, & si ita opus facto esset in hostes strenue depugnarem, promittentes se socios mihi addituros, & honesto stipendio donaturos. Addunt simul fauorem & Regis beneuolentiam promeriturum, si id muneris obirem, siquidem Rex esset benignissimus in omnes, qui in regionibus istis recens inuentis consilio atque ope sua ipsi adesse non vererentur.

Pacificorum illis in menses quatuor, dum Capitaneus ex Hispania à Regia Maestate cum classe missus adueheretur, & ex lapidibus illud Propugnaculum instauraret & perficeret, quod postea in effectum deductum fuit. Ego, adiunctis saltem duobus, assidue fere me contineo in propugnaculo, instructus

aliquot tormentis, non tamen sine ingenti periculo, propter imminentes Barbaros. Ædificium per se non satis erat munitum, & excubiæ noctu maxime agendæ, ne hostes tenebris freti clam præterirent, quod licet aliquoties tentarent, ab excubantibus tamen obseruati sunt. Elapsis aliquot mensibus Capitaneus, cuius supra facta est mentio, à Rege legatus aduentat. Senatus enim Regem per literas monuerat, de insolentia hostium, ab illa parte, tum de amœnitate loci, qui non temere deserendus esset. Quare vt consuleret huic malo, Capitaneus, Thomas de Suse, cum Regia potestate missus, locum collustrat, de quo muniendo populus scripserat.

Adhæc exponunt Capitaneo præstita à me officia, in domo illa protegenda, quod nemo tentare ausus fuerit, ob loci & ædificii infirmitatem.

Is laudabat factum, & se apud Regem negocium meum diligenter acturum pollicitabatur, vbi Deo volente Portugalliam repeteret, meque re ipsa cogniturum pondus aliquot suæ commendationis fuisse.

Pactum tempus Præfecturæ meæ elapsum erat, peto ergo officium resignari. Sed Capitaneus & ipsi Primores populi me hortantur solliciti, vt in officio persistam. Obtempero precibus illorum, & in biennium meam addico operam, ea tamen conditione, vt elapso termino cum prima quaque naue in Portugalliam reuerti absque tergiuersatione permittar, & precium meritorum accipiam. Capitaneus illud nomine Regis signatis literis ratum facit, & priuilegio mihi cauet, qualiter Sclopetariis Regiis petentibus illud fieri moris & iuris est:

Instauratur ergo propugnaculum ex lapidibus, & maioribus tormentis instruitur; ego præficio, & de excubiis & officio commisso sedulo obeundo admoneor.

CAP.

CAPVT XVII.

Statis quibusdam anni temporibus, hostes ob certas causas accuratius obseruandierant.

DVobus præcipue anni temporibus, hostes nostri frequentiores imminebant, & violenta manu suorum inimicorum fines ingrediebantur. Primum Nouembri mense accidebat, cum fructus illis Auati dicti maturescunt, ex quo illi potum *Kaawuy* ^{Auati.} _{Kaawuy.} coquunt, cui interdum miscent radicem Mandioca, quæ apud illos in copia prouenit. Is potus causatur expeditionem eam, circa tempus messis seu maturitatis Auati, quem reuersi ex prælio in immolatione captorum hostium solenniter potent. Illud tempus per totum anni circulum magno desiderio expetunt.

Deinde Augusto etiam mense impressiones plerumque faciunt, quando ^{M.F.} videlicet genus quoddam piscium sequuntur, quod ex mari conscendit in flumina aquarum dulcium, & in illis concipit: Barbaris Bratti, Hispanis vero Lysses ^{Bratti.} _{Lysses.} dicuntur. Circa iam dictum mensem armati, & cum vicinis depugnare parati, fines egrediuntur, ut penum instructiorem reddant, & frugalius victitent.

Capiuntur ab aliis, reticulis, ab aliis sagittis petuntur, post tosti domum reportantur. Sunt qui ex tosti illis piscibus farinam molant, quæ Pirakui nuncupatur. ^{Pirakui.}

E

Quarta pars.

A R G V M E N T V M.

Capitur ab hostibus Barbaris, & misere abripitur, ubi nouem mensium captiuitatem sustinet, non nisi in cruentam hostibus escam reseruatus.

C A P V T X V I I I.

Quo modo, & qua ratione in hostium manus inciderim.

Habe-

Habebam Barbarum mancipium è natione Carios oriundum, quod mihi feras in mensæ vsum venabatur, nec dubitabam & ipse illo comite nemus ingredi. Forte tum me Hispanus ex S. Vincentij Insula inuiserat, quæ miliaribus quinque à S. Maro abest, simul Germanus quidam illum comitatus aduenerat, is erat Heliodorus Hessus, ingeniosissimi Poëtæ Eobani Hessi <sup>Heliodo-
rus Hessi.</sup> sanctæ recordationis filius, qui in S. Vincentio in **I N G E N I O**, quo nomine feruntur tuguria, vbi saccharum conficitur, negocia sua curabat. Illud vero In- <sup>Iosepe Or-
nio.</sup>genio spectabat ad Genuensem mercatorem Iosepe Ornio, alias Iosephum Or- nionem vocitatum. Heliodorus autem illi à rationibus & negotiis erat. con- traxeram iam ante cum illo familiaritatem; naufragium enim cum Hispanis passus, admodum hospitaliter ab eo habitus sum. Is ergo aduenerat, vt de vale- tudine mea cognosceret, qua me aduersa frui forsân relatu acceperat, Pridie mancipium meum in siluas venatum ire iusseram, postridie captam prædam ipse petiturus, vt mensa hospitibus meis instructior foret & lautior: nec enim Regio ea fert alias lautitias præterquam quas silua præbet.

Dum igitur per siluam iter facio, vtrinque ingentem clamorem pro Bar- barorum more, exaudio, vno simul omnes impetu in me feruntur: agnosco hostilia agmina, illi me circumfluunt, spicula intendunt, & ea in me conijciunt. Voce igitur ad Deum miserabili sublata, in manus tuas, ô Deus, exclamo, com- mendo spiritum meum. Vix finieram; humi verberibus me prosternunt, telis ac ictibus in me furentes, quanquam, Deo ita prouidente, præterquam in fe- more vulnus nullum accipio. Illi vestibus mihi detractis, alter pallium, alter pi- leum, tum interulam alius auferunt: oriuntur contentiones, & rixantur quis prior in me impetum fecisset: dum illi altercantur, ceteri me arcibus suis probe contundunt. Tandem duo præcipue me sibi vendicant, terra subleuant, & bra- chiis vtrinque innexis, quam poterant ocysime ad scaphas suas in littore abscon- ditas accelerantes me abripiunt, præcurrētibus aliis, aliis à tergo insequentibus. Vbi ad mare ventum est, video intra vnum atque alterum teli iactum scaphas eorum in siccum subductas, & post sepem ac dumeta abditas, & ingentem si- mul cateruam in custodiam illarum relictam. Illi me conspecto gregatim in aduentum occurrunt, cristis omnes pro more gentis ornati, & dentibus fren- dentes, ac in lacertos mordicus impressis, minitabantur similiter de me futu- rum esse.

Præcedit me Regulus, gestans clauam, qua captiuos obruncant, & con- ceptis verbis talibus profatur; Captum nunc te Perot (qua appellatione Por- tugallenses notant) & mancipium vilissimum in potestate nostra constitutum habemus, nunc tu mortem amicorum nostrorum, quos tui vmbri demiserunt, condigno lues supplicio.

Postquam ad naues accessum fuit, pugnis petor: illi inuicem feruent, & na- ues in flumen promouere contendunt, quoniam sibi metuebant à tumultuan- tibus Brickiocacensibus, qui ceruicibus, vt euentus probauit, imminebant. Priusquam scaphæ in vndas reductæ essent, manus vinculis innectunt. Qui

em
sti-

Maro

Habe-

aderant non ex eodem vico progressi omnes erant. Ergo male quosdam habebat, quod præda vacui domum reuerti cogerentur, expostulantes cum fratribus illis duobus, qui me asseruabant, quoniam æque vicinos se fuisse in capiendo aiebant, hinc sibi quoque partem prædæ deberi contendunt, & simul in conspectu me obtruncare festinant.

Ego inter sacrum saxumq; constitutus Deum inuoco, & clauam anxie respectans in mortis discrimine versor. Tandem Regulus, in cuius eram potestate, talibus infit: Viuum deducamus eum domum, vt & coniuges nostræ hoc spectaculo recreentur; deinde Kawi pepike morietur, hoc est, adornaturi illud potionis genus quod victimis solenne est, festum celebraturi, & publico epulo exhibito illum manducaturi sumus. Huic sententiæ acquiescunt, & quatuor funes à collo religant, in scapham me protrahunt, & extremitates quatuor illorum funium ad oras scaphæ expansas affigunt in littore constituti, tandem in flumen eas protrudunt, & domum repetunt.

CAPVT XIX.

Dum Aues Uvaras speculatum regrediuntur, nostri homines aduentant, qui me recuperare certant: sed illi, in quorum potestate eram, conuersi cum illis congregiuntur, & aperto Marte decertant.

Vicina Insulæ, vbi in manus hostiles incidi, est quædam alia non perinde magna: in ea nidulantur aquaticæ quædam aues, rubeis velatæ corpora pennis, quas Vvara vocant. Sciscitantur ex me, nunquid Tuppin Ikinfij hostes sui eâ illo anno ingressi, ceperint grandiores pullis incubantes: affirmo factum: illi nihilominus insulam adire instituunt, quia pennæ illarum magno æstimantur, & omnis eorum ornatus vt plurimum ex plumis constat. Insuper hoc proprium est auibus istis, vt pullis primum cinerei coloris plumæ succrescant, post adultis commutentur in fuscum colorem. Hoc colore induti annum circiter integrum vagantur, tandem conuertuntur in elegantem rubrum colorem. Has itaque captatum ibant. Dum ad vnus atq; alterius displosi globi spacium progressi forent, conspiciantur à tergo aduenientes conferto agmine Tuppin Ikinfios, & illis mixtos Portugallenses. Namque mancipio comitatus in siluam abieram: illud me capto fuga sibi consulens vicinos euocarat, qui pro me recuperando accelerarent.

Iamq;

Iamq̄; instantes prouocant Tuppin Imbas, vt si viri essent congregiantur. Conuertunt ergo scaphas in hostes, & hinc inde sagittis & tormentis acerrime certant. Ibi manus meas vinculis exsoluunt, funibus tamen à collo stricte liga-

tis. Tradunt mihi pixidem sclopetariam, & modicum sulphuris, quam à Gallis pro ligno Brasiliano acceptam gestabat Regulus meus, eam in hostes displodere cogor. Dum hæc geruntur, verentur Tuppin Imbæ, ne hostes scaphis allati suppetias aliis ferant, & per flumen se insequantur. Vela igitur conuertunt, tribus nihilominus ex ipsorum numero globo plumbeo læsis, ac Brickiocacense propugnaculum, cui ego præfectus fueram, intra Falconii tormeti displosi spacium præterlabuntur. In transitu erectum me in scapha sistunt, vt à nostris conspicerer. qui in propugnaculo erant, nos duobus maioribus globis petunt, sed breuius æquo iactum collimant. Iamque aderant Brickiocacenses in linitribus, sed Tuppin Imbæ acriter insistentes remos fortiter impellebant. Sic re infecta Brickiocacenses absistunt.

Iamq̄;

C A P V T XX.

*De ijs quæ acciderunt in itinere versus fines
Tuppini Imbarum.*

BI Brickiocom ad 7. miliaria versus fines suos Tuppini Imbarum prætergressi erant, quantum ex solis altitudine coniici poterat, imminabat quarta pomeridiana. Illo ipso quo me ceperant die allabuntur ad Insulam, in qua pernoctare constituerant, subducunt scaphas, meque in solum pertrahunt: terræ expositus nec oculis cernere, ob faciem verberibus tumidam, nec pedibus insistere ob vulnus femori inflictum, valeo: illi me in arenam proiectum circumstant, & acerba de me deuorando minitantur.

His calamitatibus expositus, voluebam in animo meo, quæ sane nunquam prius in mentem venerant, quam ærumnosa hæc vita esset, quam caduca & fluxa: & obortis lachrymis, ex intimis animi penetralibus melodiam insequentis Psalmi canere incipio.

Dum vita in medio conuertitur anxia luctu,

Imploro superi numinis æger opem.

Tu DEVS atque hominum Rector miserere precantis,

Et patula querulas aure reconde preces.

& reliqua quæ sequuntur.

Hæc audientes Barbari: Ecce, inquiunt, iam lamentatur, & sortem suam infelix deplorat.

Sed locus is non videbatur commodus pernoctationi: terram igitur continentem repetunt, ubi tuguria quædam deserta occupant, ab ipsis antea extructa (nox autem intempesta aduentantes præoccupauerat) scaphas in terram subducunt, focumque instruunt, cui & me admouent. Deinde in pensilem reformem lectum cubitum deducunt, hoc Barbaris Inni vocatur: nec enim lectos plumeos in vsu habent. Inni illud ad duos palos supra terram, sin in siluis egerint, ad arbores suspensum alligant; funes quos collo gestabam, ad arborem colligant, & circum circa accubant, tum illuderes, tum sua lingua captum incessentes, Schere Inbau ende, quod idem sonat ac si dicas: Tu es bestia mea, quam vincam detineo. Antequam illucesceret iter ingrediuntur, & toto eodie remos impellunt: restabant duo miliaria ad locum, ubi pernoctandum erat,

cum

cum aduersperaseret. Consurgit interea nubes densissima, & formidanda nos pone sequens: illi eam cernentes, vt tempestatem euitarent, remos qua possunt agilitate impellunt. Sed vbi illam effugere se non posse vident, his me verbis agrediuntur: Ne mungitta dee Tuppan do Quabe, amanasu y, an dee Imme Ranni me sis se. quorum sensus hic est: Tu precibus apud Deum tuum effice, ne tempestas hæc nos obruat. Conticebam & clam preces ad Deum in animo fundens his verbis inuoco: Omnipotens æterne Deus, cæli terræq; Monarcha, qui omnes nomen tuum inuocantes exaudis, & à periculis protegis vel inter medios etiam infideles, fac mecum misericordiam tuam, vt videam quod tu Deus præsto mihi sis, & gentes hæc, quæ te non cognorunt, intelligant, quod preces meas exaudias.

Hæc orans in naui vinctus & proiectus iacebam, nec ceruices ad nubem inflectere potis eram, reliqui autem assidue respectantes, O qua moa amanasu, inquiunt, id est, tempestas illa tremenda retrorsum agitur. Hæc audiens subleuo me paulum, sed ægre admodum, & nubes dissipari videns, Deo ex animo grates agebam. Postquam ad terram appulimus, pristinos illi mores retinentes, ad arborem me colligant, & circum excubant, & se postridie sub noctem ad suos reuersuros latabundi gloriantur.

Verum ego non admodum mihi de
eo gratulabar.

em suam
itur con-
ea extru-
ram sub-
ilem reti-
enim le-
n in filuis
ad arbo-
a captum
estia mea,
& toto eo
dum erat,
cum

CAPIT XXI.

Quid eo die mecum designarint, quo ad eorum mansiones deuentum.

Subsequentis diei pomeridiano tempore, cum sol ad occasum inclinaret, conspicimus habitationes petitas, triduo integro in reditum insumpto: triginta enim miliaribus aberamus à Brickioca, quo in loco in manus hostium incideram. Vicini facti, video esse vicum non perinde magnum, septem tuguriis duntaxat constantem, cui Barbari nomen fecerant Vwattibi. Scaphas ad littus appellimus, istic in vicinia vxores horum inter radices Mandioca agebant, occupatae eis euellendis. Eas me his verbis compellare iubent: A Iune sche been ermi vramme, quod est; En adsum vobis ego esca vestra. Nobis è nauibus egressis, omnes cateruatim ex tuguriis, tam senes quam iuuenes spectatum me confluunt. Viri armati arcibus & pharetris ad tuguria procedunt, & me mulieribus tractandum committunt. Illæ medium assumptum, pars præbant, pars pone sequebantur, cantantes, & ad numerum saltantes, vt solèt cum captiuos mactationi destinatos comitantur. Cum iam me ad tuguriorum suorum mœnia, illis Ywara dicta, quæ ex crassis perticis ac contis erectis constant, & sepiis hortum ambientis instar extructa sunt, ad sua habitacula contra hostes defendenda, perduxissent: ingressum mulierculæ cateruatim incurrunt, & pugnis miserum male mulctant, tum barbam vellicant lingua illis familiari dicentes: Sche innamine Pepike a, e, hanc plagam luis nomine amici mei, quem hostes nostri, inter quos vixisti, interemerunt.

In habitaculum deductus in Iuni lectum pensilem componere me debui: mulieres autem vndiquaque nunc tundeant, nunc vellicabant miserum, & me deuoratum iri minitabantur.

*Kaawy.
Tamma-
raka.*

Viri alio in loco simul congregati potione Kaawy se exhilarabant, numina sua, Tammara vocata, apud se habentes, quibus honorifice accinebāt, pro responso tam veraci, quod præda se potituros prædixissent.

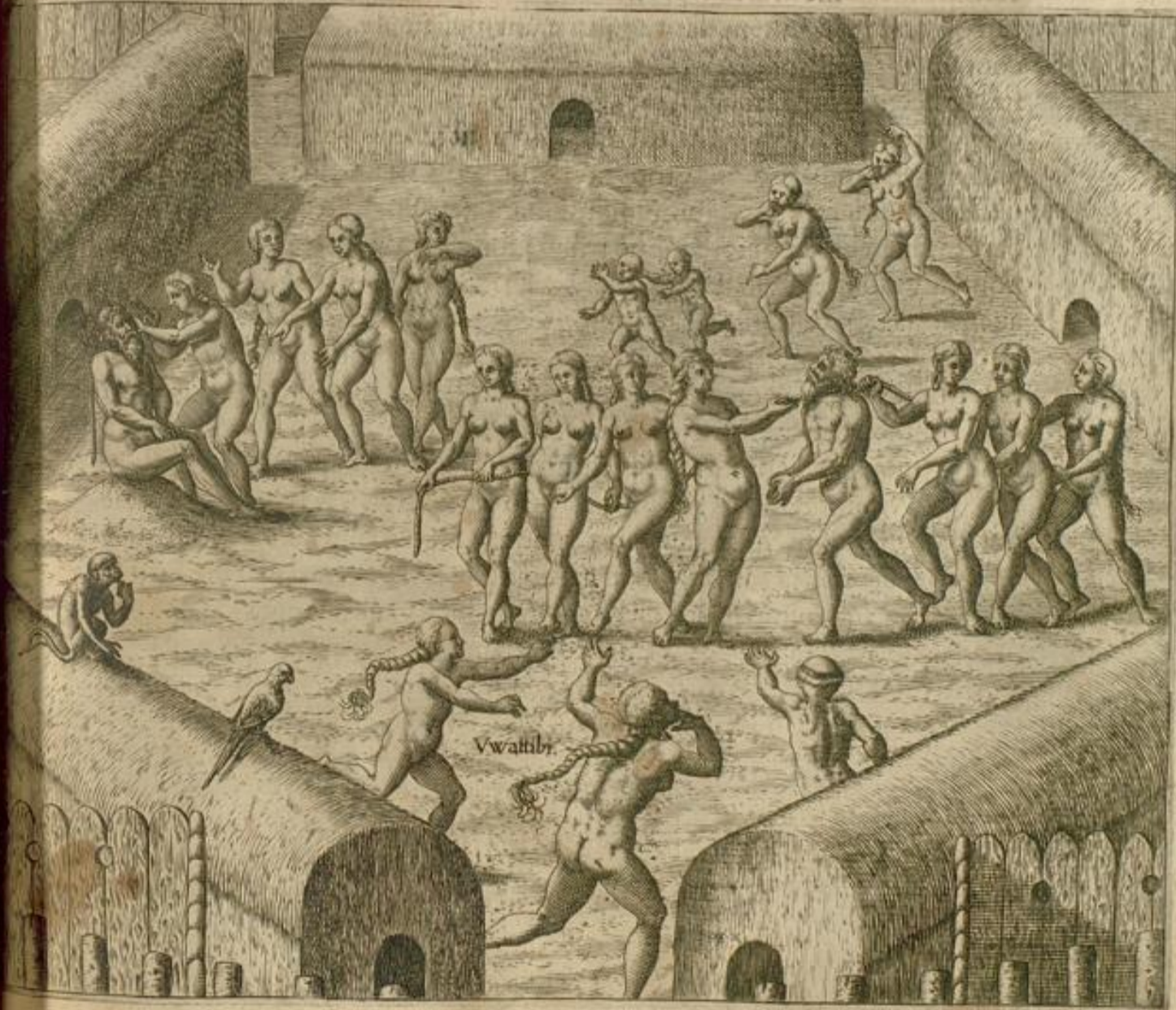
Cantus quidem exaudiebam, sed intra horæ mediæ spacium, nullus virorum me adiit, sed à solis mulierculis & pueris mirum in modum exagitabar.

CAP.

CAPVT XXII.

*Uterque herus significant mihi se dono dedisse me cuidam amicorum,
qui me asseruaturus, & ad solennitatem Epularum, quan-
do opportunum videatur, ipse obtruncaturus sit.*

Vvattibi

F

CAP.

...occafum
...ntegro in
...mus à Bri-
...icini facti,
...guriis dun-
...nttibi. Sca-
...Mandioce
...nt : A Iune
...obis è na-
...nes specta-
...cedunt, &
...pars præi-
...t solèt cum
...orum suo-
...constant,
...ntra hostes
...unt, & pu-
...liari dicen-
...quem ho-
...e me debui:
...iferum, &
...ant, numi-
...inebāt, pro
...ullus vi-

Ores huius gentis non tam perspectos prius habebam, quam post edoctus didicerim: credebam ergo viros interea apparare ea, quæ mactationi vsui forent. Sed non longe interuallo accedunt me duo illi fratres, qui me primi ceperant, alter Iepipo Wafu, alter vero Alkindar Miri nomine, significant quod me amicitia ergo dono dederint patruo suo Ipperu Wafu, in cuius custodia posthac futurus, & à quo, si tempus epularum adueniat, obtruncandus sim: vnde nominis aliquam gloriam adipiscatur. Anno præterito ceperat mancipium quoddam idem Ipperu Wafu, quod benevolentia gratia Alkindari Miro concesserat, qui eade illius nomen acquisierat, sed ea tamen lege, vt primum, quemcunque Alkindar capiat, in vicem Ipperu patruo remuneret. Huic pacto soluendo me modo fors parum fida destinarat. Præterea hoc mihi commemorant: iam aderunt tibi mulierculæ, & deducunt te Aprasse. Eius verbi sensum non assequebar, sed nostra lingua, saltare, est. Restibus ergo ceruici innexis me in aream protrahunt, quæ ante tuguria strata erat. Confluent quotquot in septem illis tuguriis erant mulierculæ, & nudum pro libitu contrectant. Viris aliò abscedentibus, aliæ brachiis me comprehendunt, aliæ funibus ceruici innexis ductitant, adeo stringentes vt ægre respirarem: deducor ignarus quid de me fieri deberet. Hic subiit miseranda imago sacrosanctæ passionis Domini ac redemptoris nostri IESU CHRISTI, qui sub perfidissimis Iudæis mortem ignominiosissimam pertulit. hac consolatione erigebam, & sufferebam æquiore animo tribulationes. Promoueor interea ad mansionem Vratinge Wafu Reguli, id si nomen interpreteris, magnâ & candidam auem sonat. In vestibulo seu proscenio terræ recens fossæ cumulus aggregatus erat, cui me imponunt, & ne corruerem, erant quæ me sustentarent. Hic mortem sane in oculis esse credebam, & circumspiciebam an claua Ywara Pemme, qua homines mactare solêt, parata esset: sciscitor, num mihi illico moriendum sit, negant; accedit mulier fragmentum cristallinum ligno insertum inflexo, tanquam vimini gestitans, eo instrumento mihi palpebras superciliis deradebat. Barbam autem eodem refecare tentantem repuli, cum barba, dicens, moriar; illæ relicta barba respondent nondum instare tempus cædis, nihilominus paucis diebus post forcipe à Gallis acceptam detondebant.

CAP.

CAPVT XXIII.

*Choreas mecum instituunt ante tuguria, in quibus Tammara-
rakanumina illa sua seu idola reposita
asseruabant.*

Vvatibi.

n, quam
a apparare
eruallo ac-
lter leppi-
ant quod
Wafu, in
t, obtrun-
terito ce-
gratia Al-
tamen le-
uo remu-
Praterea
e Apraffe.
ibus ergo
Conflu-
pro libitu
dunt, alia
m: dedu-
crofancta
sub perfu-
one erige-
a ad man-
candidam
ggregatus
Hic mor-
a Pemme,
oriendum
n inflexo,
is derade-
cens, mo-
is, ni-

CAP.

Inc relinquentes locum conſtrinae procedunt in veſtibus
tabernaculi, in quo idola ſua Tammaraka repoſuerant. Ibi in
circum me cingunt, in medio cum duabus mulieribus à late-
re vtrinque poſitis conſtitutum: tum ad crura religant qua-
dam crepitacula, ex filo pendentia, poſt tergum ad ceruices
flabellum ex cauda auium quadrata forma concinnatum, &
Araſoya. ſupra ceruices eminentes annectunt, quod illorum idiomate Araſoya nomina-
tur. Dehinc mulierum turba vno ore cantiones inchoat; ego ad vocis concen-
tum pedibus, quibus crepitacula innexuerant, terram ferio, vt crepitacu-
lorum reſonantia cum concentu illarum congrueret, quan-
quam crus ex accepto vulnere, nec dum religato,
tantopere doleret, vt ægre ſub-
ſiſterem.

CAP.

CAPIT. XXIII.

*Post Chorearum ritus deducor ad Ipperu Wasu,
qui me mactaret.*

Initis choreis trador in manus Ipperu Wasu; ille significat mihi, superesse adhuc tempus aliquod vitæ meæ: deinde in publicum producunt idola illa seu numina sua, quotquot in tabernaculo habebant, & me in medio illorum cōstituto, affirmant, horum numine & responso prædictum fuisse Lusitanum siue Portugallensem captum iri.

Ego contra arguebam, nullum esse numen idolorum istorum, nec ea vocis beneficio esse prædita, mentiri etiam in hoc, quod me ex Portugallia oriundum prædicent, esse enim amicum Gallorum & cōfœderatum, patriam meam Alemaniam dici. His auditis, mentiri me illis dicebant, siquidem si amicus Gallorum forem, ut quid inter Portugallenses versatus sim. Sibi satis constare Gallos æque cum Portugallis inimicitias exercere atque seipsos. Gallos etiam quotannis aduectos commutare cum ipsis cultros, secures, specula, pectines & forfices pro ligno Brasiliano, Bombace, pipere, & preciosis auium suarum pennis ac plumis. Ab his Portugallenses multum dissidere, & longe aliter in se affectos, utpote qui iam ante annos aliquot, eas oras ingressi, cū hostibus suis amicitias contraxerint, & domicilia in illorū Regione extruxerint, quæ etiamnum incolant. Post ad se Tuppin Imbas quoque commerciorum gratia nauibus progressos, ad quorum nauigia dum animo nihil sinistri suspicante aduecti, & ea ingressi essent (non aliter ac nunc quoque ipsis Gallis cōuersari assueuerint) post ubi illi naues hospitibus complerint, tum comprehensos vinculis constrinxisse, atque in manus hostium tradidisse, à quibus trucidati & deuorati sint. Multos insuper ex Tuppin Imbis, globulis pixidariis traiectos procubuisse, & ut rem verbo expediam, Portugallenses damna intulisse ipsis plurima, cum summa insolentia. Adhæc cum hostibus sæpius pugnatum, seque captatum venisse.

CAPVT XXV.

Illi in quorum custodia eram animo indignante mihi conqueruntur de trucidato patre suo à Portugallensibus, quod factum in me vlcisci statuerint.

Ommemorabant mihi fratres illi duo, qui me captiuum detinebāt, vt Portugallenses patrem suum brachio vno cum pixidario globulo truncanint, ex qua plaga vitam finierit: quem parentis sui interitum, ego iam deberem luere. Respondeo, vt quid in me hoc vlcisci velint, me non esse ex ea natione; sed paulo ante cum Castilionensibus ex naufragio eo delatū, hoc modo inter ipsos hæsisse.

Aderat adolescens quidam ex hoc ipso hominum genere, qui Portugallensium mancipium ante fuerat. Nam ea natio Barbarorum, inter quos Portugallenses habitant, armata manu Tuppin Imbarum dominium ingressi integrum pagum ceperant. Seniores ex captis detiorant iuniores quosdam, quorum ex numero & hic adolescens in confinio Brickiocæ apud herum suum ex Gallicia oriundum, Anthonium Agodinum nomine, seruitutem seruierat. Hic ante tres menses ab iisdem, à quibus & ego denuo captus fuerat.

Sed quod esset ex eorum genere, vitam illi condonarant: ex hoc igitur, vt cui à facie notus eram, de statu meo sciscitabantur, is affirmabat nauem in illa ora periisse, & qui euaserint Castilionenses appellatos, quibus cum Portugallensibus amicitia intercederet, meque vnum ex illis tum fuisse, nihil vltius sibi de me constare.

Cum ergo audirem, quod & ante iam perceperam, inter hos homines versari Gallos, qui eo nauigare solerent, constanter protestabar me ex Gallorum confederatis esse, ne me proinde maclarēt, priusquam à Gallis agnitus forem, custodiunt me interim magna cum diligentia.

Versabantur autem inter ipsos aliquot Galli, qui à negotiatoribus piperi colligendo istic relictii fuerant.

CAP.

CAPVT XXVI.

Gallus quidam à negociatoribus istic relictus me inuisit, is deuorandum me esse pronuntiat, falso me Portugallensem dicitans.

Vatuor à tugurio meo miliaribus aberat Gallus, is accersitus ingreditur tugurium illud, quod mihi è regione positum erat. Barbari igitur ad me accurrentes; Venit iam. aiebant, homo Gallus: hinc nobis cõstabit, vtrum & tu Gallus sis nec ne.

Ego equidem mihi de aduentu eius gratulabar, reputans vtique hominem esse Christianum, nec fieri posse quin pro me sententiam ferat.

Deducor ad eum nudus plane, nulloque velamine tectus: video hominem iuuenem, Karwattuware ab illis vocitatum: eius me compellantis Gallice verba non satis assequebar. Barbari circumfusi auscultabant: vbi non exacte responsum expedire videt, Barbaris illorum lingua ait: occidite hunc, & deuorate hominem nequam. Lusitanus est, vtrisque nostrum & hostis & infestus.

Hæc verba satis intelligens, per sacra rogo hominem, vt cum illis agat, ne me dilanient: ille autem, deuorabunt te, referebat.

Tum alte suspirans, recordabar verba Ieremiæ Prophetæ, vbi ait Cap. 17. Maledictus qui confidit in homine. atque ita summa animi consternatione digrediebar.

Humeros forte tunc integebam panno linteo, quem ab illis acceperam, quamuis vnde haberent non constabat: eum inde deripiēs, ad pedes istius Galli proiicio: si vtique mihi moriendum, dico, ad quid carnem meam alterius ingluuiei referuauero?

Reducor inde in tuguriolum meum circumspecte custodiendus, illic me in stratum retiforme coniiicio. Deum testem facio, quibus angustiis animus tum contristatus fuerit, inchoo voce admodum lamentabili paragraphum hymni subsequens primum:

*Sanctum precemur Spiritum
Vera beare nos fide,
Vt nos in hac referuet:
In fine nempe vite*

Hinc quando commigramus

Doloribus soluti,

Kyrie eleison.

Ecce inquit, vere hic Portugallensis, iam horrore mortis eiulat. Gallus prædictus biduum in tuguriis illis commoratus, tertio demum die perrexit. Barbari autem primo quoque die simul ac omnia in promptu haberent, neci me tradere decreuerant. Interea asseruabar accuratissime, sed & ab omnibus petulantissime proscindebar.

CAP.

CAPVT XXVII.

Grauiſſimis dentium doloribus diuexor.

DUm tot in ærumnis vitam traho, verū esse quod dicitur, nul-
lum malum euenire solum, re ipsa comperio. Namq; ex den-
tis dolore adeo laborabam, vt marcescerem. Herus perconta-
batur me, quī fieret quod tam parce cibum sumerem, respon-
deo, me dentistruciatu infestari. Affert instrumentum ligne-
um, quo dolentem euelleret, ego dolorem sedatum iam desi-
isse dico. Ille nihilominus extrahere instat. Resisto ego quantum poteram ma-
xime, donec inceptum relinqueret. Monet ergo vt comedam, nam nisi probe
saginer occumbendum ante iustum tempus. O quoties, si ita visum fuif-
set superis, inopina morte interciderere optabam, saltem ne
impiam eorum & insatiabilem exple-
rem ingluuiem!

Gallus
exit.
e-

CAP.

Sistor coram Rege Konyan Bebe, qui in reliquos omnes eius nationis Regulos imperium obtinebat, ubi varijs modis excipior.

Diebus aliquot elapsis, in vicum Arirab ad summum eorum Regem Konyan Bebe deducor, qui reliquis omnibus imperabat.

Spectatum eo conuenerant plures, tanquam ad solenne quoddam festum, ipse etiam ex Regis mandato adueneram.

Cum appropinquarem rugurio, ingens tubarum clangor & exultantium iubilatio exauditur. ante vestibulum præfixa in contis seu perticis capita circiter quindecim erigebantur, ab hostibus suis deuoratis, quibus Markayas nomen est, ablata: hæc inter deducendum mihi cõmonstrabant, gloriantes has exuuias hostibus suis Markayas detractas. Totus equidem angebar animo, de me similiter agendum suspicans. Ingredientem tabernaculi portam, præcurrit quidam ex custodibus mihi adhibitis, alta voce exclamans: Producimus in conspectum vestrum mancipium Portugallense. Persuasum enim habebant egregium quippiam esse, hostem suum in potestate habere.

Hæc ergo & alia multa blâterans me coram Rege sistit, qui simul cum reliquis in potando erat strenuus, donec ex potione illa simul incalescerent; illi vero toruum me intuentes dicebant: venisti tandem ô hostis noster. quibus refero, Veni quidem, sed animo minime in vos hostili. quo audito & mihi poculum hauriendum præbuerunt.

Pridem iam mihi innotuerat fama Regis huius Konyan Bebe, quod & vir magnus esset, & tyrannus in vorandis humanis carnibus crudelissimus. Videbam autem quem inter illos ex cõiectura Regem esse suspicor, accedo & compello hominem idiomate ipsis familiari, sed verbis satis inconditis, & utcunque in buccam venerant: Tunc, inquam, es Konyan ille Bebe, & aura adhuc velceris? Viuo ego equidem refert ille tum laudes illius prædico: nomen tuum, dico, valde celebratur, & magnanimitas tua multum laudis meretur. His auditis, fastu intumescens, assurgit, & in conspectu meo obambulat.

Ex labiis eius pendeat pro more gentis lapis crassus viridis, haud exiguae magnitudinis: ex collo suspenderat monile globulis, è cochleæ marinæ genere quodam confectis, & serie quadam iunctis ad orgyiarum fere sex lōgitudinem, quod mihi indicium fecit, ut inde eum vel ex primoribus aliquem esse conijcerem, vel Regem ipsum.

Rex interea denuo sessum iuit, deinde ex me quærebat, quid hostes sui Tuppin Ikinij & Portugallenses consilii contra ipsum capiât, & cur nam eum
globo

globo bombardico petere in confinio Brickiocæ non sim veritus, rescuerat enim illic me sclopetarium egisse. Responsum fert, me per Portugallenses in eam stationem locatum, & mandato meo munere ac officio perfunctum fuisse. Sed & me Portugallensem dictitabat, adducens testem Gallum illum, quem filii nomine dignabatur: (erat ille, qui supra in colloquium ad me vocatus venerat) cuius me linguam non callere dicebat, & ob id me vere Portugallensem etiam natione esse. Affirmo, me quidem linguæ Gallicæ non perinde peritum, quod diuturna absentia eam dedicerim. Sed se quinque iam cepisse & deuorasse Portugallenses, aiebat, qui similiter falso se Gallos venditarint. Vnde de salute desperans Deo me commendo, omnes enim pariter mihi moriendum esse innuebant. Rex plura percontabatur, de Portugallensibus, quidnam de ipso sentirêt, aut quem virum eum existiment, num & illis formidini terrorive foret. Verum esse aio, quod satis experti sint, qui vir fiet, & quas ipsis clades inferat, verum Propugnaculum Brickiocacense iam validius esse, & munitum firmiter assero: infert ille, eodem ergo modo eos, quo & ego fuerim, per siluas aucupandos esse. Ad hæc præmoneo ipsum: Hostes tui, dicens, Tuppin Ikinlij 25. scaphas expediunt, quibus propediem te aggredientur (quod euentus paulo post probauit. Illo sciscitante reliqui auscultant, & vt rem expediam, multa quæritans, multa iactitans de variis gloriabatur, præsertim quot iam ex Portugallensibus, & reliquis hostibus fudisset.

Potus interea eius tugurii exhaustus fuit, quare ad aliud procedunt, vbi similiter quod biberent in promptu erat: vnde finis colloquio nostro impositus est.

Tugurium ingressi, variis me scommatibus & ludibriis denuo proscindunt. Regius in eo filius tribus nexibus alternatis crura mihi religauerat: & ita constitutum plano pede per solum insultare cogebat: illi risu dissolui, dicentes, Ecce subsultantem nostram hanc escam. Compello herum meum, qui me adduxerat, & num eo in loco mihi moriendum sciscitor: negatis quidem, sed hos tamen ritus de more institui cum mancipiis exoticis dicebat.

His actis vincula laxarunt, & circumfusi membra mea petulanter contrectant, hic capitis cutem, alter femoris carnem sibi destinando.

Nec hæc fatis, cantantem quoque me audire volebant, canto, quos solitus, hymnos pro tempore sacros: eos vt interpretarer hortantur; ego me laudes Deo meo concinuisse aio; illi Deum meum impurum conuitiantur, quod illorum lingua Teuire sonat. Ægerrime profecto hoc ferens, animo meo immensam Dei indulgentiam in hos reputabam.

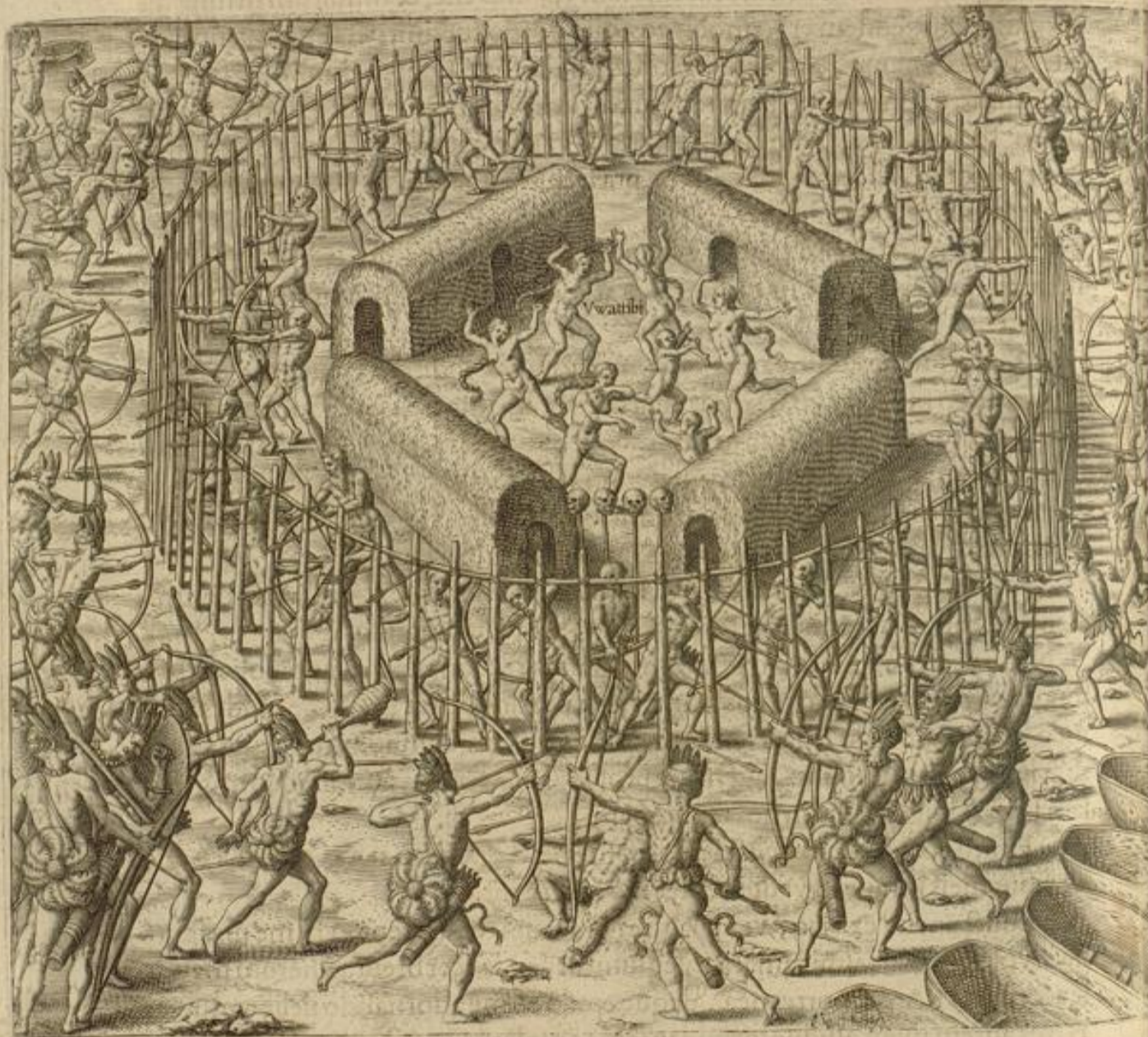
Finito eo per vicum spectaculo, postridie REX KONYAN BEBE custodiis meis iniungit, vt diligenter me obseruent.

Eductum ita ex vico, vt in pagum Vwattibi reducerent, vbi me maclandum volebant, sarcasmis amaris insequuntur, videlicet breui ad herum meum se accessuros, & de morte mea, deque epulo ex me adornando deliberaturos. Herus autem meus assidue formidantem consolatur, nondum imminere mortem dicens, iubetque animo esse æquiore.

CAPVT XXIX.

Tuppin Fkinsij, de quibus Regem premonueram, pagum in quo diuertebam oppugnant, & tabernaculum, in quo morabar, diripere aggrediuntur.

Interea

Interea 25. scaphis aduecti Tuppin Ikinsij, hostes huius nationis & cum Portugallensibus confœderati (quos supra antequam reducebar, dixi expeditionem in hanc oram adornare) summo diluculo pagum, in quo detinebar, hostiliter adoriuntur, & ad casas nostras diripiendas accelerant: volant iam vtrinque tela, illi in tectis trepidabant, & mulieres se in pedes conijcere decreuerant.

Tum eos his verbis aggredior: Vos quidem me hostem vestrum creditis, suppeditate iam nunc arcum mihi atque sagittas, & laxate vincula, & me tuguriorum vestrorum protectorem modo strenuum experiemini. Illi arma expediunt, ego exhortando, inclamando, & tela dispergendo quibuscunque modis poteram, illorum ritus & mores imitabar egregie. Hortor vt forti & præsentis animo hostium impetum sustineant, nihil imminere periculi. Sed nihilominus paratus eram crates seu cancellos obtentos perrumpere, & ad hostes transire, quibus satis iam ante innotueram, & quod ibi detinerer eos non latebat, sed nimis diligenter obseruabar.

Videntes ergo Tuppin Ikinsij conatus suos irritos, & se spe frustratos, cymbas repetunt, & abeunt. Pulsis & fugatis hostibus, ego pristinae reddor custodiae.

in

Interea

CAPVT XXX.

*Primores populi ad Luuam vesperi conuentus
agunt.*

Odem quo hostes depulsi erant die, sub vesperam Luna exorta, in arcam intra tuguria patentem, conueniunt, deliberant, & tempus decernunt, quo me solenniter mactent, ipsum quoque in medio statuunt, & deluso multa minantur atrociam. Cōtristabar & lunam fixis oculis intuens, Deum ex animo rogabam, vt finem tandem beatum malorum horum omnium largiatur. Interrogant illi me, vt quid Lunam tam intente suspiciam: respondeo, apparet in ea manifeste, quod admodum ira commota sit, (figura enim quæ in orbe Lunæ cernitur, aspectu tam formidabilis mihi videbatur, vt DEO simul & omnibus creaturis me infensum crederem) Regulus Ieppipo Wasu, qui comitia de capite meo instituerat, rogat cuiam Luna indignaretur. Tuâ, inquam, habitationem respicit, ob quod responsum verbis me asperis obiurgat. Ego vt effata alio detorquerem: Non equidem tibi indignari existimo, sed Caryos illud seruile genus (sunt enim & ipsi Barbarorum quædam natio) toruo & concitato vultu intuetur. Sic esto, inquit ille, & omnino eos pessime perdat.

CAP.

CAPVT XXXI.

Tuppin Ikinsij pagum Mambukaben in transitu igne deuastant.

Postero die nūciatur nobis de pago Mambukabe, quem Tuppin Ikinsij in transitu oppugnarint, & incolis fuga elapsis, vno duntaxat relicto puero, quem abripuerunt, ædificia illorum incensa destruxerint. Ieppipo Wasu penes quem omne ius mei erat, quique me inclementissime tractabat, eo proficiscitur, vt amicis & confæderatis, in restaurandis tuguriis subueniret, adiungit sibi plerosque omnes, quos domi habebat consanguineos, & simul proponit lutum figulinum, & farinam radicum in solennitatem ex me instituendam inde aduehere. Discedens diligenter me commendat Ipperu Wasu, cui dono me miserat (abfuturos enim se vltra quindecim dies) & quæ festo celebrando opus erant, conquireret.

CAP.

CAPVT XXXII.

Navis ex S. Vincentij insula aduentans, de statu meo sciscitatur, sed responsum frigidum refert.

Interea

Interea ex Brickioca Lusitanorum naus appellit, ea in vicinia anchoram iacit, atque aduentum tormento disploso indicat, quo Barbari audito in colloquium aduentarent. Illi animaduersa naue, hisce me alloquuntur: Adfunt amici tui Portugallenses exploratum forsan, num superstes adhuc sis, & precio te redempturi. Respondeo, fratrem forsan meum adesse: facile enim mihi persuadebam, si qua Portugallensium naues isthac praterirent, eas quo in statu viuerem quaesituras. Ne vero Barbari me Portugallensem suspicarentur, preterdebam fratrem meum inter Portugallenses versari, natione similiter Gallum, quem aduenisse fingebam. Illi autem me non alium nisi vere Portugallensem semper credebant. Ad nauem ergo in colloquium aduecti, quid de me fieret interrogantur, sed responsum adeo frigidum reddunt, vt ulterius nihil ex ipsis quaesitum sit. Naus discedit, persuasum forsan habens, me iam pridem e medio sublatum. Quis mihi tunc animus talia cernenti fuerit, Deum testem habeo. Barbari autem mutuo sibi gratulantes, inuicem dicebant, hic ipse est quem volumus, quemque habemus:

naues in eius gratiam missae exploratum
veniunt.

H

Interea

CAPVT XXXIII.

Frater Reguli Jeppipo Wasu, expago Mambukabe reuersus, conqueritur de fratre suo, de matre, & reliquis simul omnibus agrotantibus, petit vt cum Deo meo agam, quo valetudini restituantur.

Vm indies aduentum eorum, qui necessaria in mei immolationem conquisitum profecti erant, anxie expecto; exaudio interea eiulatum in absentis Reguli tugurio. Trepidabam equidem valde eos iam reuersos existimans (Barbarorum enim consuetudine, si vel per quadriduum absens reuertatur, eum cum lachrymis & ploratu præ gaudio excipiunt) Non longo interiecto interuallo accedit ad me, qui indicaret aduenisse fratrem heri mei, nunciãtem reliquos omnes grauitèr decumbere. hoc audito; gaudeo in finem tacite, & Deum aliquid miraculi operaturum confido. Paulo post idem frater Reguli me cõuenit, assidet, & plorans conqueritur fratrem ipsum, matrem, & fratris liberos omnes morbo correptos esse, se autem missum vt diceret, quo apud Deum meum pro salute ipsorum intercederem. Frater meus, inquit ille, plane sibi persuasum habet, Deum tuum ira in ipsum suosque admodum commotum esse. Omnino vobis, inquam, Deus irascitur, qui me hominem vobis amicum deuorare instituitis, in quem finem etiam profectionem in Mambukaben suscepistis, vt istic necessaria comparetis. Adhæc me Portugalensem dicitatis, cum nihil minus sim. Iubeo autè ad fratrem abeat, & illi nunciet, vt reuertatur ad tugurium suum, vbi cum Deo acturus sim, vt plane conualescat. Respondet ille, viribus eum adeo prostratis esse, vt mutando loco non sufficiat, se tamen esse eius fiducia, & satis ex antea actis perspexisse, si precibus saltem cum Deo agam, aut animo in ipsos essem beneuolo, valetudini pristinae restitutũ iri. Affirmo, tantum illi virium superesse, vt ad domum suam redeat, istic salutem plene recuperaturum. Hoc accepto responso regreditur in pagum Mambukaben, qui miliaribus circiter quatuor aberat.

CAP.

CAPVT XXXIIII.

*Jeppipo Wasu Regulus ager cum suis domum
reuertitur.*

H 2

conque-
ro-

immola-
; exaudio
dabam e-
rorum e-
eueratur,
nt) Non
atrem heri
udeo in fi-
post idem
sum, ma-
m vt dice-
e meus, in-
que admo-
me homi-
tionem in
Portugal-
& illi nun-
plane con-
o loco non
si precibus
ini pristinae
am redeat,
editur

CAP.

Iebus aliquot elapsis, domum reuertuntur omnes ægri: sistor coram Ieppipo Wasu vocatus, is enarrat, vt omnes valetudinem amiserint, cuius rei præsciis fuerim: se enim recordari verba mea, qui Lunam irasci suis ædibus prædixerim. Audito hoc eius sermone, ipse mecum reputo, plane nutu diuino factum esse, quod de Luna sub vesperam illam vaticinatus fuerim. Lætabar admodum, & Deum hoc ipso die manifesto numine mihi præsto esse agnoscebam. Annuo ergo, & aio, omne hoc malum ex eo esse, quod me, cum hostis non sim, nihilominus deuorare velit. Ille fidem facit me saluum posthac & tutum fore, efficerem modo vt valetudini reddatur. Hærebam dubius quid prius facerem. cogitabam enim, si conualuerit, æque mihi pereundum erit, si morietur, dicent ceteri, Occidamus hunc, priusquam nobis plus mali ab eo immineat. & hi quidem sermones inter ipsos iam tum spargebatur. Quapropter Deo rem omnem committo. Ieppipo instat apud me precibus, vt ipsis in hoc discrimine præsto esse velim: circumibam, & manus in capita eorum imponebam, quando quidem ita fieri ipsi à me flagitabant, sed Deo visum erat aliter: illi animas paulatim efflant. Infans primum expirat, dehinc mater eius mulier admodum decrepita: hæc occupata fuerat in parandis vasis fictilibus ad potiones coquendas necessariis, quando epulum ex me institueretur. Aliquot dierum interuallo post frater illius decedit, & infans alius; mox frater item alius, is nimirum, qui primus nunciarat, illos ægros esse. Ieppipo videns liberos, & matrem cum fratribus iam mortuos, de sua & coniugis salute admodum sollicitus, orat me vt Deum rogem, quo iræ suæ moderaretur, nec odiis vltius tenderet, vitam reliquam ipsi condonet: cōsolor ipsum magnifice, & melius sperare iubeo; saltem ne de me trucidando posthac vbi melius habuerit, in animum inducat. Negat se id facturum, & simul omnibus per tugurium illud serio edicit, ne mihi posthac negotium facestant, neve mortem minitentur. Decubuit is quidem adhuc aliquanto tempore: verum valetudini integrè vna cum coniuge tandem redditus est. Perierant autem circiter octo, sanguine huic Regulo iuncti, præter ceteros, omnes dum viuerent, mihi molestissimi.

CAP.

CAPIT XXXV.

*Duo præterea Reguli ex ceteris tugurijs me adeuntes somnia
visa enarrant, mitius ipse ab illis deinceps
tractor.*

PRæerant præterea duo Reguli, alter Vratinge Wafu, alter vero Kenrimakui nomine. Vratinge ille Wafu in somnis viderat, me coram ipso comparentem mortem ipsi prædicere: is summo mane me accedit, & somnium recitat. Ego melius ipsum sentire iubeo, & si in meam internecionem non consentiat, nec reliquos consilio iuuet, ipsum euasurum incolumem dico: protestatur ergo se nec consilia sua conferre, nec damni mihi quicquam inferre in animum inducturum, maxime cum videat eos, qui me cepissent, se continere: aut si utique immoler, se tamen ab esu carniū mearum abstinere decreuisse.

Viderat & alter Kenrimakui somnium, ex quo admodum cōsternebatur. aduocat me in tugurium suum, & conqueritur, quod Portugallensem aliquādo à se captum, & occisum, tam auide manducasset, ut ex eo etiam nunc pectoris angustia laboraret, proinde posthac illorum carnes se non appetiturum. Nunc vero somnium adeo horrendum de me illi apparuisse, ut sibi mortem inde præfagiat. Hortor ego eum, ut sibi nihil inde metuat, modo ne carnibus humanis posthac vescatur.

Vetulae præterea mulierculæ, quæ passim per tuguria minis, vellicationibus & plagis me plurimum diuexarant, iam me Scheraeire vocant, quod idē sonat ac si dicas, mi fili esto salutis meæ propitius. Namque quod de modis tam indignis tractauimus, factum id fuit à nobis persuasis te Portugallensem fuisse: illud enim genus hominum extreme odimus. Nam & nos Portugallenses iam aliquot absumpsimus, nec tamen illorum Deum adeo irritauimus. Hinc vero nobis iam liquido constat, te non esse Lusitanum.

Inter illos ergo aliquandiu versor, incertos vtrum Gallus an Lusitanus essem: barbam enim rubere mihi instar Galli dicebant, vifos autem sibi Portugallenses, barbas plerunque nigras alere.

Incusso hoc illis terrore, & hero meo iam conualescente, conticebant reliqui de esca ex me sibi paranda: Interim nihilo secius custodibus adhibitis obseruor, nec libere inter illos vagari etiam dum mihi concedebatur.

CAPIT XXXVI.

Gallus, qui me Barbaris manducandum prodiderat, reuersus rogatur, ut me sibi adiuncto abitum paret: verum neuter herus permisit.

Allus Karwattuware, postquam, ut supra monui, Barbaris comitantibus, à me discessisset, & colligendis mercibus in ea regione natis, utpote piperi, & cuidam plumarum generi, ab auiibus apud illos etiam vulgaribus vullis, varia iam loca peragrasset, illi transeundum erat in reditu per pagum mansionis meæ, si loca maritima Mungu Wappe & Iterro enne vocata, vbi naues appellere solent petere destinaret. Is digrediens primo non aliter colligere poterat, quam quod me deuoraturi essent, ut præceperat, & quia diutius iam abfuisset, plane me deuoratum esse existimabat. Is reuersus in tugurium meum, alloquitur me vinculis solutis libere incedentem, lingua barbara, & quid adhuc in viuis super sum rogitat: annuo, & id Deo acceptum ferre me dico. Quoniam vero à Barbaris intellexisset, ut facile colligere poteram, quid interea temporis acciderit, seorsim eum auoco, ne colloquium nostri Barbari obseruarent, & in hanc sententiam compello. Vides o amice, inquam, quod ex diuina gratia super sum, nec sum ex Portugallia oriundus, sed Germanus natione, cum Hispanis autem naufragium passus ad Portugallenses euaserim: propterea Barbaros ea de re plenius edoce, quod videlicet ex confœderatis Gallorum amicis originem traham, & ad nauium stationem, quâ petis, me adiuncto proficiscere; metuebam enim (nisi hoc diceret) mendacii me insimulatos, & tandem, cum ira corriperentur, me necaturos. Adhæc lingua ipsum Barbaris familiari obtestor, ut ingenue pronunciet, quid sentierit, num animum Christianæ charitatis igniculo delibutum habuerit, siue futuræ vitæ memoriam recoluerit, quod cædis meæ autorem se & reum fieri non fuerit veritus. Ille respiciens respondit sibi non aliter persuasum, quam me Lusitanum esse, qui adeo crudeles sint, ut si quos Gallorum in Brasiliana prouincia obseruent, illico suspendio eos afficiant. & res se non aliter quidem habet. Adhæc tempore hoc in loco esse inseruiendum, ac multa ferenda ac facienda in Barbarorum gratiam, quorum sententiæ & consuetudini tractandis hostibus suis, æquum sit acquiescere, quandoquidem illi forent Portugallensium hostes infensissimi.

Tantum ergo preces meæ valuerunt, ut me Barbaris excusaret, qui principio ab ipso non agnotus fuerim, & Alemannum natione Gallis amica esse diceret

ceret, cupere etiam me sibi comitem ad nauium stationem habere. sed ab heris meis responsum, non me dimissum iri, nisi pater meus aut fratres ipsimet adueniant cum naue instructa ex securibus, speculis, cultris, pectinibus & forficibus, quibus redimere me filium suum velint: esse enim me modo seruū ipsorum & mancipium, siquidem in hostium territorio per ipsos captus sim.

His perceptis, satis, inquit, assequeris, quod te non dimittent: obsecro itaq; hominem, vt curet me prima classe auocari, & in Galliam deportari: ille data fide, hoc se curaturum recipit, & Barbaris, vt mei rationem habeant, & saluti cōsulant, hortatur, affuturos enim propediem cōsanguineos meos, & magno me redempturos: quibus finitis ad iter ille accingitur. Post abitum Galli istius querebat ex heris meis alter, Alkindar Miri, quidnam ab Karwattuware Gallo acceperim dono? & nunquid conterraneus meus ille fuerit? annuo fuisse, perguit animo concitato, vt quid ergo cultellum, aut quid eiusmodi tibi non tradidit, quod mihi offerres?

Illi omnes tandem valetudini pristinae redditi, denuo succensent, & animo in me abalienato murmurant; Gallos simul & Portugallenses eiusdem farinae esse dicentes.

baris co-
in ea re-
neri, ab a-
oca pera-
anitionis
e vocata,
aliter col-
quia diu-
ugurium
, & quid
me dico.
uid inter-
ari obser-
d ex diui-
natione,
propter-
Gallorum
nēto pro-
ros, & tā-
arbaris fa-
Christia-
iam reco-
Ille resipi-
qui adeo
, illico fu-
pori hoc in
n gratiam,
acquiesce-

qui princi-
nica esse di-
ceret

C A P V T X X X V I I .

*Manducant captiuum quoddam mancipium, & me specta-
tum illud sibi adiungunt.*

Liquot diebus post, captiuum quendam, quem habebat epulandum, apparant, in pago Tickquarippe, ad sex miliaria ab eo loco, vbi captiuus detinebar, dissito: qui ex nostro tugurio illis epulis interesse cupiebant, me sibi comitem adiungunt. Mancipium esca futurum, natione Markaya erat. Scapha ergo eo vecti sumus.

Vbi tempus potationi destinatum aduenit (mos enim est vt hominem deuoraturi, potionem Kawi appellatam è radicibus conficiant, qua epota, demum victimam cadant) sub vesperam quæ præcedebat diem victimæ, accedo & compello eum: Age tu, inquã, iam probe neci accinctus es? Affirmat subridens, & omnia sic satis parata, ait, præter Mussuranam (ea est retinaculum seu funis deuinciendis captiuis ex Bombace contortus, & digiti crassitudinem excedens) quæ æquo breuior sit, & sex orgyis eam longiorem esse cõueniat, qualis quidem in patria, vt aiebat, sua, multo foret excellentior. Verbis eiusmodi festiuus ille tanquam sacris aut ludis affuturus animum demulcebat suum.

Habebam forte librum in manibus, lingua Portugallica scriptum, quem Barbari in nauis ope Gallorum capta acceperant, mihi que obtulerant. Relinquo captum illum hominem miserum, & librum lego; sed dolens vicem eius, reuertor paulo post ad eum denuo, (est enim natio ea Markayas amicitia fœdere Lusitanis iuncta) & his verbis consolor eum: O amice, ne putes me tui vorandi causa huc aduentasse, sum enim perinde captiuus ac tu: sed heri mei huc me perduxerunt. Tum ille, Satis, inquit, mihi constat, vos humana carne non vesci.

Addo etiam animum illi, quia carnem duntaxat eius deuoratum iri, animam vero aliõ (quo nimirum & nostræ solent, vbi gaudia infinita regnent) commigraturam. Quarit ille, num vera commemorem? omnino affirmo: sed Deum se oculis, ait, nunquam vidisse: at in futura vita id contingere respondeo, & finem colloqui faciens digredior.

Oboritur sequente nocte tanta tempestas, ventique tanto impetu cõsurgunt, vt tecta ædificiorum partim diruerent.

Barbari

Barbari indignari, atque sua lingua dicere: Apo Meiren geuppauoy wittu Wafu Immou, hoc est, Scelestus ille homo diuinator hos ventos causatur. Vidimus eum heri pelles tonitruum reuoluere (hac periphrasi librum à me inspectum describebant) quoniam victima sit ex amicis Lusitanorum, ut eo pacto tempestatibus coortis festiuitas impediatur. Verum ego Deo supplicans his verbis precabar: Domine, fuisti hactenus protector meus, ne subtrahe manum tuam, quoniam fremebunda Barbarorum turba in me consurgit ferociter.

Sol mane sereno caelo procedit, illi potiones suas animo pacato pro more euacuarunt. Redeo ad mancipium caedi destinatum, & Deum in praeterita ventorum procella animum eius ablatum venisse significo. Postridie eius diei caesus ille & deuoratus fuit.

Quos vero ritus inter haec sacra obseruari mos sit, lector beneuolus in secundo libro, capite 29. requireret.

I

sta-

ebat epu-
aria ab eo
gurio illis
unt. Man-
na ergo eo

hominem
epota, de-
æ, accedo
subridens,
n seu funis
excedens)
lis quidem
festiuis ille

um, quem
at. Relin-
vicem eius,
nicitiaæ fœ-
utes me tui
ed heri mei
mana carne

m iri, ani-
a regnent)
ffirmo: sed
respondeo,

petu cõsur-

Barbari

CAPVT XXXVIII.

*Deijs quæ acciderunt in reditu post comestum illud
mancipium.*

Peracta

Peracta ea solennitate, habitationes nostras repetimus: herus meus portionem assæ carnis in reditum assumpserat. Triduum autem in itinere, quod aliàs vnus diei erat, insumpsimus. Ventus enim vehemens nobis aduersabatur, & pluuia erant continuæ. Sub noctem primi diei cum tuguriola in siluis parabamus, instabant Barbari, vt efficerem, quo tempestate dissipata cæli serenitas effulgeret. Erat puer inter nos, qui carnes ossi ex epulis reseruato adhuc inhærentes dentibus rodebat, quod cernens, iubeo illud proiicere. Ille autem & simul reliqui fremebūdi respondent, has esse lauticias ipsorum.

Iam quartam miliaris partem duntaxat domo aberamus, sed ob ventos aduersos, & fluctus æstuanes vltius tendere non licebat. Scapham ergo subducimus, postredie domum in ea reuersuri, si æstus maris placaretur: sed tempestas nihil remiserat. Conuenitur de itinere pedibus ingrediendo, & scapham pulsibus nubibus reducendo.

Dum itineri paramur, quisque quod in promptu erat comedunt. Puer, quem supra dixi, os suum rodebat gnauiter, donec probe rosum tandem proijceret. Illo proiecto, pedibus iter facimus, cælum renitescit. Videtis iam nunc, aio, nunquid illuferim vobis, cum Deum iratum dicerem, ob puerum, humanū os illud rodentem? illi respondent, nihil futurum fuisse periculi, dummodo me in scio comedisset.

Vt in tugurium redii, interrogat me alter eorum, in cuius potestate eram, Alkindar nomine, nūquid vidissem, quid in hostes suos statuerent? vidisse quidē aio, sed epulas illas multo crudeliores, quam mortem ipsam me existimare: Ita est, inquit, & hunc morem in ipsis etiam Portugallensibus obseruamus.

Erat Alkindar ille mihi admodum infestus, atque optasset, vt cui dono me dederat, me occideret. Nam Ipperu Wasu, vt dictum est, eidem donauerat mancipium, cædendum, vt maiorem nominis gloriam ex eo cæso sibi adquireret. Alkindar contra se primum quemcunque cepisset, illi donaturum promiserat. Quod pactum cum in me non exsoluere ipsi liceret, nihilominus grata ipsi cædes mea fuisset: sed obstabat frater, qui sibi plura infortunia inde metuebat.

Insuper, priusquam ad festiuitatem epularum superius institutam cum reliquis proficisceretur, denuo mortem minitatus mihi erat Alkindar.

In absentia mea tantopere ex oculis laborare occæperat, vt decumbere cogeretur, ad tempus plane cæcutiens. Vrget ergo me assidue, vt cum Deo agam de oculorum suorum valetudine. Adsentior, sed ea lege, ne post-

hac iterum in me irriteretur: quod vbi promississet, visum
paucis diebus præteritis recuperat.

CAPVT XXXIX.

*Alia denuo nauis à Lusitanis ad statum meum explo-
randum mittitur.*

Menfem

Ensem iam quintum inter miseras hæc vitam ægerrime traheram, cum denuo alia nauis ex Insula S. Vincentii aduentabat. Lusitani enim etiam hostium suorum fines, probe tamen instructi ingredi solent negotiationis ergo, permutantes cultros & falces messorias pro farina Mandiocæ, quæ apud Incolas illas abunde quibusdam locis asseruatur. Hac maxime indigent Lusitani, qui mancipiis abundant, quorum opera ad coquendum saccharum vtuntur, vt ea sustentare possint.

Moris autem est, dum qui in nauibus sunt, negotiationem cum Barbaris exercet, vt vnus atque alter ex Barbaris in scapha ad eos accedant, & merces suas quæ possunt ocys offerant, reposcentes vicissim, quæ sibi maxime vsui videtur, quæ à Lusitanis accepta expedite auferunt. Interim dum duo isti in contrahendo occupantur, alia adhuc scaphæ Barbaris refertæ è longinquo hos obseruant, donec se expediant, quo factò Barbari sparsis iaculis sæpius acriter cum Lusitanis ex scaphis præliantur, & tum demum reuertuntur domum.

Nauis, quam supra diximus, tormentum bellicum in aduentus sui indicium explodit: Barbari scaphis appropinquant, ex quibus an adhuc ego supersum quærunt. his affirmantibus, vt in conspectum venire petunt: esse enim cistam penes se mercibus plenam, à fratre meo etiam Gallo, qui ea in nauis simul aduectus sit, mihi apportatam.

Erat autem in nauis inter Portugallenses quidam natione Gallus, Claudius Mirandus nomine, quo antehac familiariter vsus fueram: eum ego fratrem meum dictitabam, & cum illis quæsitum me aduentasse, vtpote qui in proxima nauigatione quoque iam ante adfuisset.

Reuersis itaque & referentibus mihi fratrem meum cum cista mercibus referta denuo aduentasse, & conspectum meum expetere, peto vt à lóge me ad nauem vehant, vt in fratris colloquium venirem. Portugallenses nostram linguam non assequi posse. Illi quoque me iniuncturum dico, vt reuersus domum, patrem hortetur, quo naue probe instructa, variis mercibus me redemptum veniat. Illi quidem contenti erant, sed verebantur, ne nostrum colloquium etiam Portugallenses assequerentur, quandoquidem graue bellum ad mensum Augustum proximum in oras Brickiocacenses apparabant, & quod omnium illorum consiliorum particeps essem, metuebant ne quid ipsis proderem. Sed constanter affirmantem Portugallenses nostræ linguæ plane ignaros, intra lapidis iactum me ad nauem aduectant, nudum plane, vti semper inter ipsos versabar.

Aduectus saluto eos, & vt vnus quispiam ipsorum solus mecum colloquium instituat, hortor, nec non nisi me Gallum profiteatur. Incipit quidam Ioannes Sanches Cantaber, mihi familiarissime notus, his verbis: Tui gratia, ô frater optatissime, aduenimus, dubii de incolumitate tua, quædoquidem prior nauis in hoc missa, plane nihil de te nobis relatum affirmare poterat.

Brascupas Capitaneus, qui in Sancto est, nobis iniunxit, vt si te superstitem videremus, de redimendo te actionem instituamus, sin hac non procedat, vt quosdam ex hostibus capiamus, quorum permutatione te recuperare liceat.

Menssem

Respondeo, Deum hoc officii recompensaturum, me quidem in extremo versari periculo, nec scire quid de me posthac statuere velint, & nisi Deus tam clementer auertisset, iam dudum ipsorum esca fuisset; de redimendo me ne cogitent, saltem constanter me natione Gallum dicant, & hamos ac cultros propter Deum mihi communicent. Offerunt illi prompte quod rogabam: & Barbarorum quidam scapha ad nauem aduectus merces oblatas excipit.

Animaduertens autem non ulterius mihi per Barbaros colloquium concedi, pramoneo Portugallenses de bello, quod deuo contra Brickiocabenses magno apparatu adornent, ad quæ & illi similia respondent: nihilo segnius enim etiam suos Barbaros idem moliri, qui recta ad pagum, in quo ego detinear, deuastatum venturi sint, proinde iubent esse animo forti, Deum omnia in melius dispositurum, me ipsum satis intelligere, modo nihil cum fructu posse confici, ad quæ talibus respondeo: cum hæc peccatorum meorum culpa sit, satius esse in hac vita eam, quam in futura luere. Intercedant & ipsi pro me apud Deum, ut liberum ex his malis me pro sua clementia eripere dignetur. Hisce colloquium abrumpens, licet illi protrahere cuperent, valedico illis, siquidem Barbari domum me abducentes id verabant.

Cultellos autem & hamos ipsis trado, quæ à fratre meo Gallo me accepisse affirmo. Querunt ex me, quidnam frater meus tam longo sermone sibi voluerit, & quid ego responderim? dico, fratri me iniunxisse, ut à Portugallensibus aufugiat, ac patriam repetat, vbi nauem mercibus oneret, quibus me redimat, quoniam vos viros probos experior, qui me satis humaniter tractetis, quæ pro beneficio gratiâ allata naue vobis relaturus sim. Hac ratione omnia, quæ ipsis arridebant loquendo, mihi deliniendi erant, idque maximopere ipsis gratum erat.

Hinc se vltro inuicem compellantes, dicebant: Retura Gallus est æstimandus, eaque de causa clementius deinceps cum eo erit agendum. Sic ergo tempus inter illos terens, frequenter nauem propediem affore inculcabam, tractent modo me interim humanius. Siluas ergo libere cum illis frequentabam, tum si quid conficiendum erat, & ego in partem laboris simul adhibebam.

CAP.

CAPVT XL.

Mancipium quoddam me apud Barbaros frequenter calumniabatur, optans, ut ab illis deuoratus perirem: vice autem versa id ipsum casum, me presente, voratur.

CAP.

Gebat inter illos mancipium natione Carios, qui & ipsi inimicitias agunt cum Barbaris, quibus Lusitani amicis vtuntur. Aufugerat autem iste à Lusitanis, in quorum potestate fuerat, & ad hos se receperat. Nec vero ad se confugientes occidunt, nisi quid magni designarint, sed pro seruis habentes, illorum opera atque ministerio vtuntur.

Carios ille iam per triennium inter Tuppin Imbas vitam traduxerat, affirmabat nihilominus impudentissime, quod me inter Portugallenses vidisset aliquoties globis petentem Tuppin Imbas, quando militatum eò aduentassent.

Lusitani ante annos aliquot traiecerant globo quendam ex Regulis Tuppin Imbarum: id per me factum ille mentiebatur, & vndiquaque calumniandi occasionem captabat, vt me occiderent: esse enim me ex ipsorum insensissimis hostibus, seque testem horum oculatum assererat, cum tamen omnia malitiose essent conficta. Nam ille iam triennium inter istos vixerat, ego vero vix anno elapso in S. Vincētiū insulam delatus fueram, vnde iste aufugerat. Deum itaque assidue rogabam, vt ab improbo hoc calumniatore me defenderet.

Accidit ergo præter spem anno 1554. Mense sexto, ex quo in potestate horum fueram, vt Carios iste grauiter ægrotaret. Rogat me ipsius herus, vt illi consulam, & ægrotanti subueniam, quo feras nobis venaretur in vitæ subsidiū, quippe qui me participem quoque prædæ faciat, quotiescunque cepisset quippiam: Sin de salute ipsius desperem, alteri cuidam amico dono daturum, qui eade eius nomen sibi illustret. decubuerat autem iam dies circiter decem.

Vtuntur in curandis morbis dente, ex ore animalis, cui Backe nomen est, desumpto: illum solerter acuunt, illoque cutem, vbi sanguis molestus est, incidunt, ex qua sectione sanguis profluens imminuitur, quod perinde est atque si apud nos quispiam cucurbitulis seu scarificatione vtatur.

Ego arrepto dente conabar illi venam brachii dextri, quæ media est, siue hepaticam, incidere; sed instrumentum hebetius erat, quam vt penetrare posset. circumstitebant autem me plurimi: deserentem ergo ægrum desperatum, rogitant, num valetudini restitui queat? Dico, me nihil profecisse, nec sanguinem more debito potuisse elicere, ipsos quoque præsentem hoc obseruasse. Ergo actum est, vt videmus de eo, inquit, proinde occidamus eum, priusquã moriatur. Interdico id illis, quod forsan pristinae valetudini restitui posset. Sed incassum resisto illorum conatibus. Protrahitur in proscenium tugurii Vratinge Wafu, duo nutantem sustentant: Vires enim adeo prostratae erant, vt nec subsisteret, nec quid de se fieret animaduerneret. Accedit cui dono oblatus erat, & clauam tanto impetu occipiti impingit, vt cerebrum dispergeretur. Hoc pera-

decorticationem, post in æquales partes sectum distribuit pro more inter reliquos comedendum, excepto capite & intestinis, à quibus abhorrebant, quod morbosus fuisset.

Dum per tuguria obambulo, & hic crura, istic brachia, alibi segmina lumborum supra prunas torrerem video, simul illis hæc commemoro: Carios ille, iniquus, dum viueret, studio me apud vos assidue calumniatus fuit, dictitans me ex amicis vestris quosdam globis peremisse, dum inter Portugallenses egerim, quod mendacium sane impudentissimum fuit: nam me nunquam istic conspexit. Omnibus autem vobis abunde constat, & notorium, quod iam annos aliquot vobiscum iste transegerit, valetudine vsus satis commoda. Is mendacio suo Deum meum irritauit, qui ipsi morbum immisit, & vt cæsus à vobis comederetur, animos vestros incitauit. Hoc exemplum Deus in omnes peruersos statuet, qui mihi molesti extiterunt, aut in posterum negocium facessent. Hæc audientes multi ex ipsis consternebantur. Ego vero Deo omnipotenti grates immensas agebam, qui in omnibus se tam præsto, tamque propitium mihi exhiberet.

Hæc scribens beneuolum lectorem obtestor, vt attendat meæ narrationi: nec enim hæc quod animus nouis delectetur, in lucem protuli, sed vt mirabilia Dei, & beneficia in me collata palam confitear, quod quicquid huius laboris est, subire non grauatus fui.

Interea tempus militiæ appropinquabat, cui sese tribus iam mensibus præparant, & sperabam fore, vt domi me cum mulieribus relinquerent: quod si fecissent, ego fuga in illorum absentia elabi decreueram.

K

CAPVT XLI.

*Appellit nauis Gallica: qui inerant, redimunt à Barbaris Gos-
sippium, & lignum Brasilicum. huic ego me commit-
tere optabam, sed Deus non per-
mifit.*

Octiduo

Criduo circiter ante, quam domo egredi militatum decreuis-
sent, nauis quaedam ex Gallia aduenerat, & ingressa erat Por-
tum, Portugallensium lingua Rio de Ienero, Barbaris vero
Iteronne vocitatum, ad miliaria octo à mansionem meam distan-
tum, ubi Galli plerunque lignum Brasilianum nauibus au-
hendum conquirunt. Aduentant ergo lintre ad vicum in quo
eram, & piper, Cercopithecus & Psittacos à Barbaris commutatione accipiunt.
Quidam è nauis in terram descendit, Iacobus nomine, qui Barbarum idioma
callebat, is contrahebat cum ipsis. Ego precibus apud illum insto, vt me in na-
uem suscipiat; sed heri mei abnuebant: nec enim me nisi magno redemptum
dimittere statuerant. Ego cum illis, vt ipsi me ad nauem comitentur, ubi merci-
um abunde ab amicis meis accepturi sint; negant se facturos: nec enim hoc
esse, qui vere mihi amici sint; siquidem ii qui lintre aduenerant, vel me sic nu-
dum incedentem interula aliqua donassent, sed vides, inquiunt, quod te non
admodum curent (id res ipsa docebat.) Ego id in nauis oneraria futurum dico,
ubi accesserim: sed illi nauem non tam cito soluturam, sed expeditionem prius
conficiendam aiunt, quibus peractis, comitatus ad nauem accedere deberem.

Cymba abitum parante, quæ vna nocte ad anchoram hæserat prope vi-
cum nostrum, sic mecum rationes instituo: Si & hæc nauis me relicto discesse-
rit, procul dubio mihi inter hos erit pereundum, qui longe sunt perfidissimi.
Hæc ita voluens simul tuguria defero, littus sequor: at illi præsentientes, inse-
quuntur, & præcurrentem occupare contendunt: proximum ego quinque vi
repello, & licet me subsequerentur omnes eius vici incolæ, euado tamen, & tra-
nando ad lintrem peruenio, quam ubi conscendere tentabam, repellor à Gallis,
verentibus ne si me inuitis Barbaris suscepissent, contra se illi hostili animo in-
surgerent. Ergo ripam anxius renatando repeto, & Deo visum esse diutius me
hæc mala tolerare statuo: qui nisi vere fugam tentassem, me ipsum inculassem,
& in culpa fuisse credidisset.

Ad terram reuersum cum vident, gratulantur sibi. Salua, inquiunt, res est,
vltro ad nos reuertitur. Ego vero succensens illis: putatis ne tam perfide me au-
fugituro, inquam. Accessi ad lintrem, & conterraneos præmonui vt se pa-
rent, quo mercibus vobis offerendis instructi sint, quando ex bello
reuerſi me illis sistetis: probant illi factum, & animo in
me placato, tali responſo placide ac-
quiescunt.

K 2

CAPVT XLII.

*De expeditione à Barbaris suscepta, cui me socium faciunt,
& de ijs qua in itinere acciderunt.*

Inter

Ntra proximum octiduum congregatæ ad vicum nostrum scaphæ quædam, quæ expeditioni accinctæ erant. Adfuit & supremus ille Konyan Bebe, stipatus suorum caterua, herus meus & me in hoc bellum socium sibi esse vult; ego vt me domi relinquat insto, quod quidem factum fuisset, nisi Konyan Bebe secus sensisset. Volebam utique videri inuitus quasi consentire, ne si me promptum intellexissent, de fuga suspicio illis oboriretur, vbi ad fines hostium ventum esset. Si vero domi me reliquissent, nauem Gallicam requirere, & eam conscendere omnino mecum decreueram. Profectus ergo cum exercitu triginta octo scaphis instructo, quarum singulæ viginti octo milites plus minus vehebant, & erant qui responsa ab idolis suis super hac expeditione quæsierant, alii somniauerant, alii nescio quid ineptiarum pro more consuluerant, vnde animo alacriore, & fiducia pleno expeditionem hanc suscipiebant. Constituerant autem fines Brickiocacenses, vbi me ceperant, rectâ ingredi, & per siluam circa oppidum latitando, obuios quosque corripere, & secum auhere.

Hæc expeditio suscepta circa 14. Augusti diem, Anno 1554. quo tempore genus quoddam piscium, vt supra monui, a lueum maris relinquens, in flumina aquarum dulcium conscendit, vt in illis concipiat. Vocantur autem pisces illi Lusitanis Doynges, Hispanis Lysses, Barbaris vero Bratti & Leitpirakaen. Circa illud tempus, vtrinque fines suos Barbari egressi, armata manu hosce insequuntur, vt captos in victus commoditatem referuent. In profectioe remos leniter ducunt, sed reuertentes quanta possunt contentione eos impellunt.

Interim sperabam fore, vt nobis obuiam procederet ea quoque Barbarorum natio, quæ Portugallensibus confœderata est, quæ similiter in horum fines impressionem facere constituerat, vt supra ex Portugallensibus intellexeram.

Inter nauigandum frequenter ex me sciscitantur, quid mihi de hac expeditione videatur, num aliquos ex hostibus capturi simus? Ego ne crabrones irritarem, affirmo ita fore, & hostes obuiam nobis processuros prænuncio. Pernoctabamus tum forte in loco, cui idem cum vico, in quo commorabar, nomen erat Vwattabi. Illic pisces Bratti, qui mediocris Lucii piscis magnitudinem æquant, in magna copia capiebamus. Ventus ea nocte fuit admodum vehemens, super quo illi varia ex me sciscitantur. Respondeo eam ventorum procellam multa hominum cadauera perflare. Namque alia eiusdem nationis caterua lintribus militatum nos præcesserat, aduerso flumine Paraibe in interiora continentis progressa. Forsan ergo, inquiunt, socii & amici nostri iam hostes adorti sunt, & pars illorum procubuerunt, quod post euentus probauit.

Itinere iam vnus diei distantes à loco, in quem expeditionem destinarat, castra disponunt per siluam prope Insulam S. Sebastiani Lusitanis, Barbaris May enbipe dictam. Vespera ingruente, supremus Rex Konyan Bebe per castra incedit, & hanc orationem habet: Iam fines hostium vicini sunt, proinde singuli somnium suum per eam noctem diligenter obseruent, curentque, vt ea sint

Inter

prospera. Finita concione, saltarunt cum idolis suis, in multam noctem; deinde cubitum se contulerunt omnes. Herus meus cubitum iturus, iubet vt & faustum aliquid somniem: ego somnia inania & fallacia, nec me de iis sollicitum esse dico: At tu nihilominus cum Deo tuo agas, inquit, vt hostes frequentes capiamus.

Orto sole primores militiae ad patinam coctis piscibus plenam conueniunt, pisces comedunt, & somnia visa exponunt, quae satis concinna & apposita illis visa. Alii interea choreas cum idolis instituunt. Animus autem erat eo die fines hostium contingere, & ingredi circa locum quendam, Boy Wasu kange nominatum, eo in loco ad vesperam vsque commoraturi.

Deferentes mane locum May-enbipe, denuo sciscitantur quid sentiam: tum ego in euentum pronuncio hostes prope Boy Wasu kange affuturos, & vt animo sint forti exhortor. Statueram autem vbi illuc ventum esset aufugere, quia locus, vbi ab ipsis captus fueram, tantum sex miliaribus istinc aberat.

Dum

Dum littus legimus, cernimus post insulam quandam scaphas nobis aduersum procedere. Nostri acclamant: En hostes nostros Tuppin Ikinsios. scaphas tamen post rupem abscondere tentant, vt improviso illi in nos inciderent; verum obseruauerant nos Tuppin Ikinsij, ideoque in patriam fuga sibi confulere tentant. Nos ocysissime remis ad 4. horas cōtinuas actis eos insequimur, nec absistimus, donec illos assequuti, manus confereremus. Quinque erant omnino scaphæ, & omnes qui iis uehebantur Brickiocacenses, optime mihi noti. vna illarum sex uehebat Christianos Brasiliانا matre natos, sacro Baptismatis fonte ablutos, inter quos duo fratres, Iacobus & Dominicus de Praga, vterque in hostes strenue se gessit, alter quidem sclopeto, alter arcu pugnantes, & soli ad duas horas hostium impetum, in pluribus quam triginta scaphis ipsos oppugnantium fortissime sustinuerunt, donec iaculis omnibus dispersis à Tuppin Imbis obruti caperentur. Pars cæsa quam primum & iaculis transfixa procubuit: Fratres illi duo illæsi quidem perstiterunt, sed duo alii ipsorum sodales cum quibusdam ex Tuppin Ikinsijs, & muliere quadam grauiter vulnerati & abrepti sunt.

C A P V T X L I I I .

*Quomodo captiuos in reditu suo tracta-
rint.*

Ad

AD duo miliaria satis ampla in altum subuecti erant, vbi in manus hostium inciderant. Tuppin Imbæ hac præda potiti, magna contentione & studio cymbas impellunt, vt in eodem loco denuo pernoctarēt, in quo priorem noctem transegerant. Vbi ergo fines May-enbipe contigimus, iam ad uesperascebat, & sol in occasum inclinauerat.

Captiuos quisque suum in domicilium sibi destinatum deducunt: qui vero lethaliter sauciati erant protractos in terram obruncant, & in partes (pro suo more) sectos assant. Inter eos, qui ea nocte tosti sunt, duo erant Christiani; alter Portugallensis, Georgius Ferrero Capitanei filius, quem ex femina Brasiliiana susceperat; alter Hieronymus consanguineus Iacobi de Praga, quem ceperat Barbarus quidam eiusdem, in quo habitabam, domicilii, Parwaa dictus: is noctu assabat Hieronymum inter vnus passus spacium à meo cubili.

Sub eam vesperam, vbi se stratis reliqui composuerant, ingredior tugurium, in qua fratres illi duo asseruabantur, vt cum iis conferrem sermones: amici enim mei non vulgares ante meam captiuitatem fuerāt in Brickioca. Quærent illi ex me, num & ipsi esca Barbaris futuri sint? respondeo, id penes Deum esse conditorem, & filium eius Dominum nostrum Iesum Christum, qui pro peccatis nostris crucifixus sit, & in cuius nomine cum ipso simul in mortem baptisati simus: illi nos fidere decere, qui me hucusque inter infideles clementissime protexerit. Quicquid ergo de nobis ipse in posterum pro sua benignitate statuatur, illi nos acquiescere, æquum esse. Quærebant insuper de Hieronymo suo consanguineo. eum ad prunas positum assari, tum partem etiam de filio Ferreri iam manducari vidisse refero. Hæc audientibus lachrymæ oboriuntur; sed erigebam illos vicissim consolatione, me illis exemplum proponens, qui iam ad menses circiter octo inter hos diuina fauente gratia cōseruatus sim, quā & ipsis, si fiduciam suam in Deum collocent, contingere non impossibile sit. Adde etiam quod ea calamitas me propius tangat, qui ex remotissimis orbis partibus aduenerim, insuetus rituum & ferociæ tam immanis, ipsos verò istuc natos, ac à teneris hisce moribus assuefactos: sed illi me iam ad ea mala adeo obduruisse dicebant, vt negligerem.

Dum hæc cum illis communicabam, Barbari me iubent secedere, & quidnam tam prolixè cum illis egerim rogitant. Miserebat me illorum, moneo itaque, vt euentum omnem Deo committant: ante oculos enim omnibus esse positum, quales & quantæ miseræ in hac lachrymarum valle nobis subinde deuorandæ sint. illi se nunc demum intelligere respondent: proinde cum fataliter morti obnoxii sint, animo hoc æquiore eam oppetere decreuisse, quod me sibi socium adhuc superstitem videant. Talibus tugurium illud desero, & reliqua castrorum tentoria peragrans, visitabam passim omnes captiuos, solus nullo custode inambulans. Et fuisset quidem tum commodissima fugæ occasio, siquidem prope Insulam May-enbipen confederamus, quæ circiter decem miliaria à Brickioca abest, sed propter captiuos Christianos, quorum adhuc quatuor in viuis erant, nihil eiusmodi tentant, sic colligens, si in pedes me con-

L

Ad

ieccero, irritauero Barbaros, & Christianos simul ad vnum omnes interneccioni tradent; atqui forsân omnes diuina clemētia seruati, simul liberabimur: quare apud illos hærere, & consolando subleuare consternatos (quod sedulo & cōstanter à me factum) in animum propono meum. Ego equidem Barbaros habebam admodum beneuolos, quod forte fortuna ipsis vaticinatus essem aduentum hostium, qui cum prædictioni respondisset, certiore me prophetandi spiritu præditum esse, quam Maraka sua prædicabant.

CAP.

CAPVT XLIIII.

Chorea cum hostibus instituta in loco ubi pernoctandum erat.

D Ostridie non longe à finibus patriis, ad præaltum montem, Occarasu vocatum, peruenimus. Illic per noctem castra figunt. Ego tentorium summi Regis Konyan Bebe ingredior, & inquirō quid in Christianos captos statuatur. Respondet ille, in escam sibi futuros, & mihi simul colloquium cum illis interdicat, seque illis valde succensere, quod se hostibus ipsius adiunxissent, cum domi illis hæere licuisset. Moneo eum, ut vita illis condonata, amicis diuendat, sed frustra intercedo, quippe qui illos epulis destinaret.

Rex ille Konyan Bebe ingentem corbem humanis carnibus plenam sibi appositam habebat, & femur mandebat, quod ad os meum admouens, rogat, num liberet manducare. Respondeo, nec bruta quidem animalia vix sese mutuo vorare: quæ ista est immanitas, ut homo hominē deuoret? Ille dentes carni infigans, ait lawaresche: Tygris ego sum, & his fruor delitiis. Tum illum suis relinquens moribus digredior.

Sub vesperam edicit, ut quisque suum captiuum in planitiem prope siluam ad ripas fluminis producat. Illi parētes dicto, in magnum se & amplum circum cogunt, captiuos in medio sistunt, quos simul concinere, & crepitacula cū idolis seu numinibus suis Tammaraka pro more insonare iubent. Cationibus absolutis, capti hæc verba simul omnes ordine magna audacia pronunciant: Nos egressi sumus fines nostros tanquam viri strenui, vos hostes nostros captaturi, & deuoraturi: victoria autem penes vos stetit, & redegistis nos in potestatem vestram, quod equidem parum nos sollicitos habet: viri enim bellicosi & fortes in hostili terra gloriose & viriliter occumbunt. Regio insuper nostra satis ampla est, & viris habitata pugnacibus, qui cædem nostram inultam nō sinent. Tum reliqui ad ea respondent: Imo ex nostris iam complures sustulistis, quod nunc in vobis vlciscemur. Finitis his sermonibus, quisque suum in stationem reducit mancipium.

Tertio demum die seq̄ibus nostris redditi domum suam quisque repetit, & simul quos ceperat abducit. Qui pagum Vwattibi, ubi ego commorabar,

incolebant, illi octo Barbaris viuis potiti erant, & tribus illis Christianis, videlicet Iacobo, ipsius fratre, & Antonio, quem herilis filius ceperat. Præterea duos alios Christianos iam allatos domum retulerunt, istic vorandos: vndecim omnino diebus in expeditionem infumpris.

CAP.

CAPVT XLV.

Nauis Gallica nondum abitum parauerat, ad quam me deducere promiserant, ubi ex bello reuersi essent.

Ruerfos rogabam, vt ad Gallorum nauem me abducerent, quoniam & militatum cum ipsis profectus essem, & eos in capiendis hostibus iuuissem, à quibus satis cognorint, me minime Lusitanum esse. Consentiunt, ubi prius tamen respirarint, & se cum Mokaen refecerint, hoc est, carne tosta Christianorum.

CAPVT XLVI.

*Alterum ex tostis Christianis comedunt Georgium Ferrerium,
Capitanei apud Lusitanos filium.*

REgulus Tatamiri directe è regione nostri tugurii habitans, as-
sauerat Ferrerium. Is potiones pro more gentis confici curat,
conueniunt plurimi, compotant, concinunt, & genialiter cõ-
uiuuntur. Põstridie carnem tostam denuo bullitione coquũt,
absumunt. Hieronymi autem caro ad tres septimanas in cala-
tho supra focum mei tugurii pependit, & fumo indurata fuit
fere ad tres septimanas, vt tam arida quam lignum redderetur. Causa dilationis
erat, quod Parwaa, ad quem spectabat, radices pro potionibus in solennia po-
cula conficiendis, conquisitum peregre abierat. Nec enim ante ad nauem me
comitari statuerant, quam Hieronymi carnes solenniter epulati essent. Interea
Gallorum nauis discedit, quæ circiter octo miliaria à nostris mapalibus
abfuerat. Quod nuncium vbi accepi, non mediocriter contri-
stus sum: sed cum Barbari quõtannis ipsorum ad-
uentum se expectare dicerent, perfe-
rendum fuit.

CAP.

CAPVT XLVII.

Prodigium diuinitus factum.

CRUCEM ex transuerso ligno in vestibulo nostri tugurii erexeram, ad hanc prostratus sæpe preces ad Deum fundebam. Edixeram autem Barbaris, ne eam demolirētur, nisi infortunium sibi accersere vellent: illi securi mea verba contemnunt. Forte cum illis piscatum aliquando procedo, femina quædam euulsam crucem viro offert, vt sibi sphaerulas ex cochleis marinis confectas in ligno eius læuigaret, ob commoditatem formæ rotundæ. Ægre id tuli admodum: Interim magni cadunt imbres, & venti aliquot diebus perflant. Accedunt illi me, & rogant, vt à meo Deo pluuiarum finem impetrem, ne plantationem cuius tempus instabat, impedirent. Culpam pluuiarum in illos regero, & coortas ob reuulsum lignum, cui facto Deus meus succenseat, pluuias eas affirmo, quod id signum, vbi colloquia cum Deo instituerem, fuisset. Illis ita à me persuasis, herilis filius in alia erigenda mihi auxilio fuit, circa horam primam pomeridianam. Ea erecta, simul nubes discedunt, & cælum serenum effulget. Illi admiratione suspensi, plane sibi persuadebant, Deum à nutu meo totum pendere.

CAPVT XLVIII.

Dum sub vesperam cum Barbaris piscibus retia tendo, Deus miraculose pluuijs & tempestatibus ad preces meas imperat.

Arwaa qui Hieronymum torruerat, & ex primatibus erat, adiuncto me & alio quodam tertio, piscibus retia tendit. Sub vespertinum crepusculum pluuiæ largæ decidunt, cum ingenti fragore, nec longe à nobis, sic vt eas venti in nos propelleret. Instant apud me socii cum meo Deo agam de auertendis pluuijs, vt piscatio feliciter procedat: non enim me esse ignarum, nullam amplius in mapalibus superesse annonam. His motus Deo ex animo supplico, vt omnipotentiam suam manifestet Barbaris id petentibus, quo sum numen semper mihi propitium, & præsto esse intelligant. Vix preces finieram, ventus propellit ad nos nubes & imbres magno impetu, intra tamen sex passus à loco, in quo constiteramus, persisterunt. Tum Parwaa ad me: nunc manifeste intelligo, quod apud Deum tuum intercesseris pro nobis. Retibus ergo pisces aliquot, ad vitæ subsidium includimus.

Reuersi in habitationem, vterque quid factum esset reliquis exponunt, enumerantes singula ordine: quod in magnam admirationem eos rapuit.

CAP.

CAPVT XLIX.

*Ut alterum è carnibus Hieronymi epulum
instituitur.*

M

ms

erat, ad-
lit. Sub
ingen-
pelleret.
ndis plu-
gnarum,
ex animo
quo su-
eces fini-
amen sex
nuc ma-
ibus ergo

xpo-

CAP.

Arwaa instructus ab omnibus qua necessaria erant, portiones Hieronymo depotando conficit. Illis exhaustis, adducunt ad me duos illos fratres captos, & Antonium, quem herilis filius ceperat, & quatuor nobis Christianis iunctis propinant, nos priusquam biberemus, Deo supplices pro animis defunctorum, & ut nobis ipsis in hora mortis propitius sit, oramus. Barbari sermones nobiscum conferunt, & animo erant hilari; at nos crudelitatem intuentes epularum non admodum lætabamur. Postridie carnes ebullitione recoquant, & breui spacio, vniuersas absumunt. Eo ipso die alio abducor alteri donandus. Discedentem me rogant fratres illi duo, ut Deum votis meis pro salute ipsorum sollicitarem: ego vero & id me facturum polliceor, & demonstro simul viam, quam per montium devia sequerentur, si fuga forsitan elabi possent, ne à Barbaris inuestigati deprehendantur: perspecta enim habebam omnia montium diuerticula. Illos dictorum memores, vinculis solutis, fuga sibi consuluisse postmodum intellexi, sed num salui euaserint, ne dum quidem comperitum habeo.

CAP.

CAPVT L.

Deducor alteri dono offerendus.

DEducor in vicum Tackwarasutibi, vt Regulo isti dono cederem. Dum scapham aliquatenus promoueram, conuerto me respiciens vicum vnde excefferamus, animaduerto supra illud formidabiles nubes consistere. Eas sociis commonstro, & Deum ob Christianorum carnes deuoratas iratum dico. Vbi ad locum destinatum venimus, tradunt me Regulo Abbati Boffange, & simul illi iniungūt, ne vel ipse me molestat, vel per alium mihi negocium faceffat, siquidem Deus ille, quem diuino cultu afficiam, grauiterpunit omnes, qui mihi vim inferant: manifesto iudicio sibi id constare, dum inter ipsos vixerim. Hortor & ipse Regem, ac fratrem meum cum nauiprope onusta propediem affuturum dico, agant proinde mecum humaniter, me fratris aduentu mercibus id abunde compenfaturum. Certo autem mihi constare, Deum secundo vento fratris nauem, non longo interiecto tempore feliciter in portum deducturum. Rex delectatus hac oratione, filii appellatione me dignatur: & libere per siluas venatum progressus, filiis Regis comitatus incedo.

Mz

CAPVT LI.

*Barbari commemorant mihi de abitu nauis
Gallorum.*

Significat mihi Barbari illi, nauem Gallorum, quæ Mariæ Bellete nomine insignita erat, & à Diepa aduenerat, merces iusto oneri sufficientes, ab illis accepisse, utpote ligna Brasiliana, piper, Xylon, plumas, Cercopithecus, Psittacos, & alia eiusmodi, quæ apud illos proueniunt. Adhæc quod nauem Portugallensem in portu Rio de Ienero vi occuparint, & captum quendam Lusitanum donarint Regulo Itawu, qui eum vorarit. Tum Gallum eum, qui Barbaris iniunxerat, ut me deuorarent, in ea nauis patriam suam repetere. Erat autem hæc ea ipsa nauis, quam supra commemorauimus, ad cuius linternam profugus adnataueram, sed à Gallis repulsus fui. Perierat autem ea dum domum repetit: nec enim quicquam de eius reditu in patria constabat, cum Diepam perueni, ut postea dicitur.

Quinta

Quinta pars.

A R G V M E N T V M.

*Liberatur tandem miraculo potius diuinae Maiestatis, quam
ullo vel rationis, vel humanitatis beneficio, & incolumis
patria sua dilecta redditur.*

C A P V T LII.

*De alia nauis, quae breui post ex Gallia ad eas oras appulit, Catharina
Vattauilla dicta: tum quomodo ab ijs, qui in nauis
erant, diuina prouidentia motis re-
demptus sit.*

DOsteaquam quindecim diebus in vico Tackawara Suttibi vi-
xissem, apud Regulum Abbati Bossange; Barbari quidam nū-
ciant, exauditum esse displotum tormentum, ex Iteronnensi
portu, qui aliās Rio de Ienero vocatur. Certus ergo quandam
nauem aduenisse, peto vt me eo deducant; forsā enim fra-
trem ea vehi. Assentiuntur illi quidem, sed nihilominus id per
dies aliquot differunt.

Interea Galli qui aduenerant, certiores de statu meo redduntur. Capita-
neus duos sociorum, & aliquot Reges Barbarorum (quibus amice utebantur,
& in nauis simul aduenerant) ablegat in vicum vbi commorabar. Aduentan-
tes ingrediuntur mapale, cuius Regulus Sowaratu vocatus erat, contiguum tu-
gurio in quo versabar. nunciatur mihi illorum aduentus per Barbaros: hoc au-
dito gratulor mihi ex animo, accedo, & saluto homines Barbarorum lingua.

Illi intuentes miseriam meam, sortem miserantur, & vestes suas mihi com-
municant. Sciscitor ex illis vt quid aduenerint. Respondent in mei gratiam
aduectos, & habere in mandatis, vt quibus possint modis & rationibus, effici-
ant, quò nauem eam conscendam. Hæc audienti, animus de ingenti miseri-
cordia Dei effuse lætatur. Tum alterum illorum Perottum nomine, qui Barba-
rorum linguam didicerat, talibus instruo, vt videlicet se fratrem meum simulet,
& attulisse mihi cistas quasdam mercibus plenas, ac petere vt nauem ingressus,

eas accipiam. Tum instruo eum vt simulet, fore vt istic inter Barbaros mihi commorandum sit, ad piper & alia id genus congerenda, donec anno sequente naues reuertantur. His ita compositis, impetrat mihi liberum in nauem ingressum, sed & herus meus ipsemet comitabatur me. Quotquot in ea erant, aduenienti condolent, & omnia in opi humanitatis officia deferunt.

Diebus circiter quinque in naui transactis, quarit ex me herus & Regulus meus Abbati Bossange, vbinam cistæ istæ sint, eas mihi tradi iuberem, quo tempestiue domum redeamus. Ego Præfecto nauis mentem Reguli expono, is monet vt quas possem morandi causas necterem, donec iusto onere & sufficientibus mercibus nauis instructa esset, vt expeditis sibi, minus ab illis metuedum sit, si forsân irritati vim molirentur, aut turbas alicui mouerent, si videant mihi in naui retento nõ reuerti licere. Est enim genus hominum infidum, nec vlla virtute præditum. Herus vero meus non aliter persuasum habebat, quam se domum rediturum. Ego verbis eum ductito, & ne tantopere festinet oro, ipsum non latere, aio, amicos fures esse temporis, qui si inter peregrinos conueniant non facile diuelli inuicem, causasque moræ vndiquaque conquirere. quando vero naui instructa iam itineri accingentur, tum & nos domum reuersuros, his rationibus ipsum distinui.

Tandem paratis iam omnibus, Galli in naui simul omnes in vnum congregantur, accedo & ego, illisque me adiungo: aderat etiam herus meus Regulus cum ea Barbarorum turba, quæ ipsum comitata fuerat. Capitaneus Regem Barbarorum talibus per interpretem alloquitur: Se pro magno id beneficio ducere, quod vitæ capti pepercerint, quem inter hostes suos ceperint: addit præterea, vt me honestius ab ipsis abduceret, ea lege me in nauem vocatum, vt merces quasdam mihi communicaret, quibus tam fidam & liberalē custodiam recompensarem: tum quod decreuerit, alias apud me merces deponere, ac constituerit, vt diutius, quoniam moribus & lingua illorum iam assuetus essem, inter ipsos hærerem, ac piperi atque aliis ipsis necessariis colligendis interea occuparer, donec ipse anno elapso reuertatur. Sed conuentum erat inter nos, vt decem plus minus nauæ, qui quodammodo facie me referrent, vno ore me fratrem suum dictitent, ac vnanimiter atque pertinaciter me repetant secum in patriam reducendum. Proponitur ergo Barbaris hæc nostrorum sententia, videlicet fratres meos nullo modo concedere velle, vt in terram reuerterer, sed recta in patriam pergerem, vrgere, quoniam pater conspectum meum desideret antequam moriatur. Capitaneus se Barbaris ad eum modum excusat: Se quidem Præfectum classis esse dicens, & maluisse, vt hero comitatus reuerterer: verum se solum, fratres autem meos numero complures, quibus omnibus resistere non valeat. Sed hic prætextus in eum tantum finem fiebat, vt saluo honore, & amicitia à Barbaris commodissime discederet. Tum ipse quoq; hero meo Regi sic me purgo, cupere me vtique cum ipso regredi, sed importuna fratrum meorum flagitatione impediri.

Vbi ergo hæc ordine percepisset, lamentari & eiulare occipit, quod si vtique me ducere velint, orat, vt proxima nauigatione me reducant, se filii me loco di-

co dilexisse, & grauiter indignari in incolas Vvattibicenses, qui mortem mihi
comminati fuerant.

Aderat vna ex vxoribus Regis, eam me lachrymis suis pro more gentis
prosequi Rex ipse iubet: tum ego, eosdem ritus obseruans, eiulatus inuicem
reddebam. Finitis ergo ploratibus, Capitaneus Regi offert nonnullas merces,
quæ precium quinque scutorum æstimari poterant, cultros videlicet, secures,
specula, & pectines: quibus assumptis, ad terram, & in habitacula sua redeunt.

Hunc admodum omnipotens & misericors Dominus, DEVS Abra-
ham, Isaac & Iacob, de potestate & truculentia tyrannorum immanissimo-
rum me clementissime eripuit: cui soli laus, honor & gloria, per CHRIS-
TVM IESVM filium eius dilectum, & redempto-
rem nostrum, Amen.

CAPVT LIII.

*De nominibus Praefectorum in nauis, & cuius ea fuerit: Item de
ijs, quae acciderunt antequam portum relinqueremus,
& quantum temporis in Galliam redeundo
insumptum.*

Nomen

Omen Præfecti eius Navis erat Wilhelmus de Moner : Naucleri, Franciscus de Champs : Navis ipsius, Catharina de Vatauilla, &c.

Dum nauem instruūt vt Galliam repetant, nec dum portu tamen Rio de Ienero egressi essemus, conspecta nobis summo mane nauicula Portugallensium, quæ merces cum Barbaris ijs commutarat, quos sibi deuinctos habent, & Markayas vocitantur: sunt autem vicini Tuppin Imbarum, quibus Galli familiariter vtuntur, quæ ambæ nationes inuicem inimicitias exercent. Erat ea ipsa nauis, quæ me ante quæsitum venerat, vt supra monui, spectans ad Petrum Rosselium curatorē negotiorum pro mercatoribus quibusdam. Videntes igitur Galli, eam è portu egredi tentare, tormenta per lintrem disponunt, nauiculam inuadunt animo deprædandi. Adiungunt etiam me, vt illos de deditioe compellarem: congregimur ergo, sed repellimur, & quidam ex Gallis traiecti procumbunt, quidam sauciantur, sed & ipse multo grauius vulnus accipio, quam quisquam sauciorū. In hoc discrimine cōstitutus (nec enim nisi mortis angustiis circumdatus eram) Deum imploro, & ardētib. votis exposco, vt vitā mihi suppeditare dignetur, donec inter Christianos beneficia in me collata pleno ore deprædicare liceat, quādoquidem me ab immanissima tyrānide liberarit. Restituor ergo pristinæ valetudini, quod sane beneficium soli Deo Opt. Max. acceptum refero, cuius laus & gloria in æternum.

Anno 1554. vltimo Octobris die vela in portu Rio de Ienero expādimus, iter versus Galliam instituētes. Ferebamur ventis adeo prosperis, vt nautis ipsis admirationi esset, & pro singulari Diuinæ Maiestatis beneficio, ventis tam secundis metam vsquequaque contingere agnoscerent: quod manifesto etiam miraculo Deus in medio mari nobis comprobauit.

Pridie enim Natalitiorum Saluatoris nostri Iesu Christi, Delphines magno agmine ad naues nostras alludebant, eos in tanta copia capimus, vt ad dies aliquot nobis sufficerent. Similiter quinta Ianuarii pisces ad satietatem nobis se offerunt. nec enim fere alius victus, præterquam qui ex mari obuenerat, nobis suppetebat.

Tandem ad 25. Febr. Anno 1555. appellimus ad Regnū Gallix prope oppidulū Honfleur in Normandia, nec vlla per totū iter nobis tellus, totis fere quatuor mensibus apparuerat. Nauem itaq; exonerantibus, & ipse operam meam locabam. Hoc demum labore confecto, omnibus gratias ago pro beneficiis mihi præstitis immortales, & tandem à Capitaneo veniam & literas rogo liberi trāsitus. maluisset is quidem me iter denuo in eas oras cum ipso suscipere, sed vbi me induci non posse videt, impetrat mihi à Gubernatore Normandiæ, Domino Admirallio siue Thalassiarcha, vt honesto testimonio dimitterer, qui de aduentu meo certior redditus, vocat me in colloquiū, & ipse literas signatas præsententi mihi tradit. Capitaneus vero meus de viatico mihi prospicit.

Venia ergo impetrata, Honfleur, Hableneuf, & inde Diepam proficiscor.

N

m de

Nomen

CAPVT LIIII.

*Diepa ingredior ades matrona, cuius coniux erat Capitaneus
in naui Bellete, quæ velis nos ex Brasilia præcesserat,
sed nec dum quidem in patriam re-
uersa erat.*

N vrbe Diepenſi, à qua exierat nauis Bellete, quæ uehebat interpretem illum, qui me Barbaris deuorandum propinauerat, & ſimiliter in Galliam tendebat, ſpectās ad eos qui me profugum à lintre repulerant, cuius etiam Capitaneus Barbaris Luſitanum ad deuorandum donauerat (vt ipſimet Barbari retulerant) occupata naui quadam Portugallenſibus erepta, vt ſupra monui. Ea nauis nondum, ſub aduētum meum in patriam redierat, quam tribus menſibus præceſſiſſet nauem Vattauillam, quæ me redemptum uehebat.

Illorum quos nauis Bellete vexerat, vxores & conſanguinei accedunt me, & rogitant, num obſeruafſem eos: omnino, reſpondeo, ſunt ex iis multi homines impii, quocunq; demum locorum agant, tum commemoro, quendam ipſorum, qui inter Barbaros vixerit, & nauim eam conſcenderit, Barbaris ſuaſiſſe, vt me deuorarent, ſed diuina tamen prouidentia ſeruatum fuiſſe. Adde etiam vt lintre ad tuguria noſtra acceſſerint, permutantes merces pro pipere & Cercopithecis, ipſe vero à Barbaris profugus ad lintrem tranſiit, ſed ab ipſis nulla mei miſeratione commotis repulſus, terram Barbarorum repetere coactus fuerim, quod ſane me extreme cruciarit.

Inſuper Barbaris obtuliſſe virum Chriſtianum Portugallenſem deuorandum. Ex quibus me iam colligere, id ex ſingulari Dei prouidentia factum, vt præcederem illos incolumis, & redux vobis nuntiarem quæ euenerint.

Appellant illi quancunq; licuerit, interea augur vobis ero, non impunitam illis fore tyrannidem illam & crudelitatem, quam in me exercuerint, in media illa barbarie, quocunq; demum id fiat tempore: manifeſtum autem eſſe preces meas ardentiſſimas Deum ipſum in cælis exaudiuiſſe. Tum recenſeo quam ſecūdis in reditu fuiſſent vſi ventis, qui me à Barbaris precio redemptum in naues aſſumpſerint, quod ſane res ipſa docuit. Deus enim cælum nobis ſereniſſimum, ventosque ſecundiſſimos largitus eſt, & in medio mari piſces abunde in vitæ ſubſidium ſuppeditauit.

Hæc

Hæc audientes animis prorsus fuerant consternati, sciscitantes anxie, quid tandem ergo sperare ipsos iubeam, num qua spes salutis ipsorum & reditus adhuc superesse putandum sit. Ego, ne plane desperarēt, fieri posse aio, ut patriam contingant reduces: pleriq; tamē nostrum firmiter credebamus, nauem ipsam cum hominibus periisse.

Finitis tandem hisce omnibus, digredior ab illis, & reliquis aduentum meum, vbi sospites patriæ fines contigerint, annunciare iubeo.

Diepam ergo deferens, Londinum Angliæ metropolim naue aduehor, illic diebus aliquot transactis Selandiam peto, & tandem Antuerpiam.

Atque hæc est mea peregrinatio, qua, confectis & exhaustis immensis malis & laboribus, ex solius numinis omnipotētia, superata, in dulce patriæ solum saluus & incolumis reductus sum, cui laus & honor in secula.

Precatio qua in Barbarorum potestate constitutus, & destinatus epulis, Deo supplex fiebam.

O immensa Dei omnipotentia, per quam cælum ipsum & terra fundata sunt! O Deus maiorum nostrorum Abraham, Isaac & Iacob, qui populum tuum Israeliticum valida manu eduxisti de potestate hostium per rubri maris aquas, qui inter leones seruasti Prophetam Daniel, te æternum mundi gubernatorem rogo, per dilectum filium tuum Iesum Christum, qui omnes nos ab æterno redemit carcere, ut me quoque ex manu horum tyrannorum eripere digneris, qui in tenebris ambulantes te non cognouerunt. Sin, ô Domine, hæc voluntas tua est, ut vitam tam truculenta morte finiam, inter gentes has, quibus tui noticia abscondita est, quique audientes per me nomen tuum annunciari, nullum tibi numen inesse effutiunt, neque potestatem ex manu illorum liberandi me, tunc spiritum meum in hora mortis vltimæ corroborato, quando hostis cæde mea se fatiabit, ne desperem, nec de tua misericordia diffidam, ô Domine: tu quietum & placidum mihi finem, vitæque tranquillitatem posthac largire, meque ab æternis cruciatibus clementissime defende, quos formidarunt omnes quotquot fuerunt maiores nostri. Sed, ô D E V S, tua hæc est potestas, ex manu illorum liberandi me: adesto mihi & eripe me, tu enim adiutor meus es. Si eripueris me, non fortunæ illud neque euentui ascribam, sed opus brachii tui erit. Non enim est homo, nec potestas in terris quæ eripere me valeat. Vbi ergo eripueris me de potestate illorum, beneficium illud & misericordiam tuam palam faciam, & prædicabo eam inter omnes gentes.

A M E N.

N 2

Non ego crediderim quemquam penetrabilibus imis
 Pectoris ardentibus fundere posse preces:
 Ni medios inter versabitur anxius hostes,
 Et miser ærumnas perferat ipse graues.
 Nam caro si libitis genialiter errat habenis,
 Sape creatori commouet arma suo.
 Ergo reluctantem qui senseris undique sortem,
 Hic tibi iam placidum noueris esse DEVM.
 Nec dubita, tibi numen adest, tu vincere certus,
 Saluificam placida concipe mente fidem.
 Tuque age tranquillam qui vis traducere vitam,
 Et bene prospectum prolibus esse cupis:
 Responso edoceas diuina fideliter illos,
 Unde salus misero tempore certa venit.
 Cum vita in medio conuertitur obruta luctu,
 Et stat in ancipiti fors malefida loco.
 Qui vis iudicium de nostro ferre libello,
 Nolo putes famam nominis inde peti.
 Queritur æthereo non gloria vana tonanti,
 Intima qui presens mentis ubique videt.
 Illius arbitrio teque & tua consacro Lector,
 Ille animi faciat prospera vota mei:

Libri prioris exitus.

HISTO-

